

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Erika Baniková, DiS.

Zvyšování kompetencí u žáků s hraničním intelektem na druhém
stupni ZŠ v Teplicích

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Karkošová Ph.Dr.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2019-2020

BACHELOR THESIS

Erika Baniková, DiS.

Title

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor

Mgr. Martina Karkošová Ph.Dr.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval (a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal (a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 2. 3. 2020

Erika Baniková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Martině Karkošové Ph.Dr. Děkuji za vstřícný a chápající přístup, za podnětné poznámky i čas, který této práci věnovala.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zvyšováním kompetencí u žáků s hraničním intelektem na druhém stupni základní školy. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je věnována zdravotnímu stavu dítěte a zahájení povinné školní docházky. Dále se zabývá popisem žáků s mentálním postižením, popisem rozumových schopností a specifických schopností. Charakterizuje příčiny, dělení a diagnostiku tohoto postižení. Jedna z podkapitol se věnuje současnému vzdělávacímu systému žáků s podprůměrným intelektem jejich potřebami a metodami výuky na druhém stupni základní školy. Charakterizuje jednotlivé klíčové kompetence, přípravu na budoucí povolání a následné začlenění do pracovního procesu v naší společnosti.

Praktická část vychází ze získaných praktických zkušeností při práci se žáky na druhém stupni základní školy se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem výzkumu je zjistit, do jaké míry nastavený vzdělávací proces, přístup učitele, vyučovací styl učitele ovlivňuje, nebo také neovlivňuje zvyšování kompetencí u žáků s hraničním intelektem. Kazuistika jednotlivých žáků vychází z odborných dokumentů školského poradenského centra a popisuje nutné vzdělávací potřeby a nutnost odbornosti při práci s nimi jak ze strany pedagogů, tak asistentů pedagoga na vybrané základní škole v Teplicích. Výzkumná část zjišťuje stanovený cíl pomocí anonymního dotazníkového šetření, kterými byli osloveni učitelé druhého stupně základní školy.

Klíčová slova

Dotazníkové šetření, kazuistika, kompetence, mentální postižení, potřeby, vzdělávání

Annotation

The bachelor thesis deals with the topic of increasing competences of pupils with marginal intelligence in the second grade of elementary school. The thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part is dedicated to the health condition of children and the beginning of their school attendance. Next part describes pupils with mental illnesses, describes their intellectual abilities and their specific skills. It characterizes causes, diagnosis and the diagnostics of the illnesses. One of the chapters also deals with the current educational system and its work with pupils with below – average intellect, their needs and methods of education in the second grade. It characterises the key competences, the preparation for the future job and later their integration to the society.

Practical part is based on practical experience from their work with pupils with special needs in the second grade of elementary schools. The aim of their search is to find out how much the educational system, approach of teacher and his/her style of teaching influence their increase of competence of pupils with marginal intellect. The case in interpretation of individual pupils describes necessary educational needs and then need of specialism in working with them – both specialist from teachers and assistants of teachers in Teplice. Their search is based on anonymous questionnaires which were completed by teachers of second grade. The analysis consists of research probe of six pupils with marginal intellect, and subsequent evaluation.

Keywords

Questionnaire investigation, casuistry, competence, mental disability, needs, education

Obsah

Úvod.....	11
Teoretická část.....	13
1 Vstup žáka do základní školy.....	13
1.1 Zahájení povinné školní docházky	13
1.2 Tělesný a zdravotní stav dítěte.....	13
1.3 Školní zralost.....	14
1.4 Odklad školní povinné docházky	15
2 Žáci s mentálním postižením	15
2.1 Charakteristika žáka s mentálním postižením	15
2.2 Charakteristika žáka s hraničním intelektem.....	16
2.3 Rozumové schopnosti žáků s mentálním postižením	17
2.4 Schopnosti žáků s mentálním postižením.....	18
2.4.1 Myšlení	18
2.4.2 Paměť	19
2.4.3 Řeč	19
2.4.4 Emotivita a volní vlastnosti.....	20
2.5 Výskyt a příčiny vzniku mentálního postižení.....	20
2.6 Klasifikace mentálního postižení.....	21
2.7 Diagnostika žáků s mentálním postižením	29
3 Vzdělávací proces žáků na ZŠ	30

3.1	Současný vzdělávací proces základní školy	30
3.2	Vzdělávací programy základní školy	30
3.3	Zásady a metody vyučování	31
3.4	Klíčové kompetence v oblasti základního vzdělání	31
3.5	Podpůrná opatření žáků s hraničním intelektem.....	32
3.5.1	Základní školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	32
3.5.2	Podpůrná opatření a jeho stupně.....	33
3.5.3	Asistent pedagoga	35
3.5.4	Zásady a metody výuky s hraničním intelektem.....	36
3.5.5	Faktory ovlivňující edukaci žáka s hraničním intelektem	37
3.5.6	Spolupráce s rodiči žáků s hraničním intelektem	38
4	Kariérové poradenství pro žáky s hraničním intelektem	39
4.1	Kariérové poradenství.....	39
4.2	Důležité faktory v kariérním poradenství	40
4.3	Začleňování žáků s hraničním intelektem do společnosti	41
	Praktická část.....	42
5	Úvod do praktické části	42
5.1	Cíl výzkumného šetření	42
5.2	Metody a techniky šetření	42
5.3	Stanovení hypotézy a dílčích cílů.....	45
5.4	Charakteristika zkoumaného vzorku	46
5.5	Dotazníkové šetření	61
	Diskuze	81

Závěr	83
Seznam použitých zdrojů	85
Seznam použitých internetových zdrojů	86
Fotodokumentace	87
Přílohy	91
Seznam grafů	92
Seznam obrázků	94

Úvod

Tématem Bakalářské práce je zvyšování kompetencí u žáků s hraničním a podprůměrným intelektem na druhém stupni Základní školy v Teplicích.

Smyslem a cílem vzdělávání v naší společnosti je, aby žáci na konci základního vzdělávání komplexně získali základ vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které si po celý život osvojují a rozvíjejí. Získané klíčové kompetence tak tvoří základ pro vstup do života a pracovního procesu. Osvojování kompetencí je složitý a dlouhodobý proces, který přispívá ke spokojenému a úspěšnému společenskému životu jedince. K jejich rozvíjení musíme přispívat komplexním nastaveným vzdělávacím procesem tj. zaměřit se na metody výuky, aktivity a činnosti, které ve škole probíhají a které pak jedinec následně využije v běžném životě.

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat, zda v praxi dnešní nastavený vzdělávací proces je pro děti s podprůměrným intelektem a se speciálními vzdělávacími potřebami vhodným vzdělávacím procesem. Zda dostatečně pracujeme, motivujeme a inspirujeme tyto žáky na základních školách. Zda umíme využít vhodné postupy, metody výuky ke správnému předávání, rozvíjení a osvojování komplexních vzdělávacích dovedností. Zda jsme dostatečně kvalifikovaný a připravený na tento proces. Zda tito žáci si své vzdělávací kompetence rozšiřují a dostatečně využijí ve volbě budoucího povolání a začlenění se do společnosti a pracovního procesu. Řadu informací a praktických zkušeností jsou čerpány z pracovní pozice a pracovních povinností asistenta pedagoga na druhém stupni základní školy. Získané informace se pak mohou v praxi ověřit, zhodnotit, popřípadě získat nové informace o nesprávném pracovním postupu a nastavení.

Práce je rozdělena do dvou částí, část teoretickou a praktickou. V teoretické části vycházíme z odborné literatury. Teoretická část popisuje zdravotní stav, školní zralost a nástup dítěte do základní školy. Předmětem dalšího zkoumání je definice mentálního postižení, její příčiny, diagnostika a jednotlivé členění. Tato část nám také poskytuje informace o současném školním vzdělávacím procesu a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedna z podkapitol rozepisuje klíčové kompetence a jejich dělení. Zabývá se také metodami podpůrných opatření, které jsou v oblasti výchovně-vzdělávacího procesu nezbytné a mají

terapeutický a podpůrný význam. Další část je věnována přípravě, výběru budoucího povolání a jejich následné začleňování do společnosti.

Hlavním cílem praktické část je zkoumat žáky. Jako metoda pro zpracování praktické části byla využita dotazníkové šetření, kazuistika a analýza dokumentů ze školského poradenského centra. Cílem dotazníkové šetření a kazuistiky je, jak ovlivňuje vyučovací styl učitele a přístup učitele osvojování dovedností u hraničních žáků na druhém stupni základní škole.

Teoretická část

1 Vstup žáka do základní školy

1.1 Zahájení povinné školní docházky

Zápis dítěte do základní školy je důležitým krokem a životním zlomem nejen pro samotné dítě, ale i jeho rodiče a příbuzné. Touto slavnostní událostí se pyšní celá rodina a každé dítě, se na tento den přirozeně těší. Zahájení školní povinné docházky je stanovena Školským zákonem č. 561/ 2004 Sb., který přesně stanoví věk a jednotlivá kritéria nástupu do školy. Přejdem ze školky do školy se mění jeho sociální role. Dítě získává novou roli žáka, která sebou přináší nový svět povinností, nejen pro něj, ale i jeho rodiče. Tento přechod posuzuje řada odborníků, a zda je dítě přijato a připraveno ovlivňuje řada faktorů. Rozhodujícím faktorem je věk dítěte a dále jeho psychický, fyzický a duševní stav. Věk pro plnění povinné školní docházky upravuje Školský zákon č. 561/2004 § 36 ve kterém se uvádí, že: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad.*¹ K odkladu školní povinné docházky je nutná žádost zákonných zástupců podaná do 31. května kalendářního roku. Žádost musí být doložena doporučením posouzením příslušného školského poradenského centra, odborného lékaře, nebo klinického psychologa.²

1.2 Tělesný a zdravotní stav dítěte

S nástupem do základní školy úzce souvisí zdravotní a tělesný stav dítěte. Přejdem z Mateřské školy do základní je jedna z velkých změn v životě dítěte. Vysoká zátěž u dítěte vyvolává výraznou změnu životních podmínek. Tato změna může dítě ohrozit po stránce zdravotní v psychickém vývoji, ale i v očekávaných výstupech ve škole. V tomto období dochází u dítěte k výrazným změnám tělesných proporcí a jeho duševního stavu. V tělesných proporcích se

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

² ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3. s.179

jedná o první období vytáhlosti. Dítě je vizuálně hubené a růstem viditelně vytáhne. Pokud dítě na nás nepůsobí tímto dojmem, rodiče se velice často obávají zda, jejich potomek je dostatečně připraven na tuto změnu. Tělesný a zdravotní stav je faktorem, který ovlivňuje začátek školní docházky, výkon školní práce, který souvisí s únavou dítěte. Prevencí obtížných faktorů je správná volba začátku školní docházky, zralosti dítěte a přístupu rodičů.³

1.3 Školní zralost

Začátek školní docházky úzce souvisí se školní zralostí, což je fyzická a duševní připravenost dítěte na školní vyučování. Sledujeme zralost centrální nervové soustavy, zda je dítě se schopno vypořádat se změnou prostředí a lidí kolem sebe, zda je dostatečně odolné vůči zátěži. Důležitost klademe i na schopnost se soustředit, kdy místo her se dítě učí soustavné organizované práci a musí se naučit odříct si zábavu. Školní zralost posuzujeme z hlediska tělesné připravenosti, rozumové, citové, a sociální. Diagnostiku školní zralosti spadá do kompetence pedagogicko-psychologické poradny, používáme českou verzi tzv. Jiráskova testu, což je „Orientální grafický test školní zralosti,“. Spočívá v kresbě mužské postavy, napodobení psacího písma a obkreslení 10 teček s daným rozmístěním. Z hlediska diagnostiky se u kresby zaměřujeme na její provedení, přiměřenost kresby k věku, využití plochy a linie.

Dále se posuzuje tzv. pozorovací schéma školní způsobilosti, kde sledujeme řeč, motoriku, grafomotoriku. U dítěte je posuzována také schopnost sociability, míra zvládnutí sebeobsluhy a emocionální chování dítěte. V opačném případě lze diagnostikovat školní nezralost, respektive nepřipravenost dítěte z různých příčin např. nepodnětné výchovné prostředí, které brzdí dítě v oblasti duševního zrání, nebo také, že dítě neuspěje v testu školní zralosti a v tomto případě je doporučován roční odklad školní docházky.⁴

³ MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3357-2. s. 215

⁴ ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7. s.157

1.4 Odklad školní povinné docházky

Zda dítě má, nebo nemá zahájit povinnou školní docházku je častým nerozhodujícím faktorem každého rodiče. O odkladu školní povinné docházky rozhoduje ředitel spádové školy dle patřičného školského zákona, nebo také ředitel školy, kterou si zvolili rodiče, zákonný zástupci. Odklad školní docházky by pro rodiče neměl znamenat pouze administrativní krok, ale kompenzační a stimulační krok dítěte. V současné době je i chápán z pohledu prevence specifických poruch učení. Dítě je tzv. nezralé, školsky nepřipravené, neboli není schopno zvládnout nároky, které k povinné školní docházce patří a mohou negativně ovlivnit úspěšnost dítěte ve škole. O odkladu školní povinné docházky lze uvažovat v případě, že dítě je nesoustředěné, neklidné, hravé, přechází od jedné činnosti ke druhé a je nesamostatné. Dále se také neumí podřídit autoritě, velmi špatně navazuje kontakty mezi své vrstevníky, reaguje přecitlivě a je snadno unavené. Odklad školní povinné docházky by měl znamenat umět vytvořit ideální podmínky pro rozvoj dítěte. Důležité je se soustředit na oblasti, které vedli a byli příčinou odkladu a patří k problematickým. Předpoklad kvalitní spolupráce rodičů, mateřské školy, spolupráce s odborníky (např. lékař, psycholog, pedagogicko-psychologická poradna) vede k sestavení efektivního a stimulačního vzdělávacího programu.⁵

2 Žáci s mentálním postižením

2.1 Charakteristika žáka s mentálním postižením

Žák s mentálním postižením se nemusí na první pohled lišit od ostatních vrstevníků. Kolem 11. – 12. roku přechází dítě na 2. stupeň ZŠ. V oblasti vzdělávání se jedná o větší náročnost a obsah učební látky. Hlavním problémem u těchto žáků je zvládání školních nároků, především teoretické části. Jejich schopnosti jim mnohdy neumožňují souvisle a logicky porozumět novým věcem. I jejich začlenění mezi běžné vrstevníky vyžaduje velké oboustranné úsilí a né vždy se podaří, jelikož se u těchto žáků zvyšuje agrese, impulzivní chování, a reakce, porucha pozornosti a únava. Je zásadně ovlivněn jeho vývoj lidské

⁵ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3. s. 203

osobnosti. Opožděný vývoj je výrazným parametrem, který neumožňuje tomuto jedinci samostatně fungovat bez jakékoliv podpory a stát se tak samostatnou jednotkou v naší společnosti. Vyžaduje pomalé tempo při osvojování nových dovedností a znalostí. U žáků s mentálním postižením se vyskytují další specifické potíže např. fixace na známé prostředí, především na rodiče, zhoršená adaptace na nové prostředí, komunikační schopnost a výrazná jednoduchost vyjadřovacích schopností a ulpívavého myšlení. Důležitým faktorem pro spolupráci, podporu, větší efektivitu učení je motivace, trpělivost a ochota spolupráce jako celku.⁶

2.2 Charakteristika žáka s hraničním intelektem

Inteligence je dána geneticky a je ovlivňována prostředím. Měříme ji inteligenčními testy. Jde o soubor vloh, nadání, které se rozvíjejí během celého vývoje jedince. Jedná se schopnost jedince porozumět, řešit, rozeznat, orientovat se, posuzovat vztahy a závislosti mezi stanovenými úkoly co v nejkratším čase a co nejefektivněji. Jako měřítko intelektové úrovně používáme inteligenční kvocient- IQ.

Výpočet IQ $\text{mentální věk} / \text{kalendářní věk} \times 100$. Číslo 100 odpovídá přesně průměrnému IQ

Hodnoty IQ

- do 69 = mentální retardace
- 70-89 = podprůměr
- 90-109 = průměr
- 110-129 = nadprůměr
- 130-139 = vysoký nadprůměr
- Nad 140 = genialita

⁶ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 17

Děti s hraničním intelektem se dříve vzdělávali ve zvláštních později praktických školách. Po roce 2007 je museli opustit, a pokud u nich nediagnosticskovali mentální postižení, mají možnost se dnes vzdělávat v běžném vzdělávacím proudu. Hraniční žák není odborně definovaný. Jedná se o žáky s intelektem na hranici podprůměru, tedy o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kterým v dnešní době zákon umožňuje se vzdělávat v běžné základní škole. Pro žáky s hraničním intelektem můžeme volit úpravu obsahů, nemůžeme však upravovat jejich výstupy. Úpravou obsahů, ale ve skutečnosti dosáhneme zmírněných nároku na tyto žáky a výstupů v nastaveném vzdělávacím procesu. Tito žáci mají nárok na řadu dalších podpůrných opatření ve vzdělávacím procesu, jedná se o IVP, pedagogickou intervenci, úprav hodnocení, využití několika druhů metod práce, asistenta pedagoga a řadu speciálních vzdělávacích potřeb což jsou např. přehledy učiva, individuální přístup, tištěné pracovní listy, názorné výukové metody aj. Důležitá je i spolupráce školy a rodiny. Rodiče by si měli uvědomit, že žák s hraničním intelektem potřebuje velkou podporu a spolupráci v každodenní domácí přípravě, aby lépe zvládalo, vzhledem ke svým limitům, a osvojovalo si nové a stávající dovednosti. Důležité je i jejich začlenění v třídním kolektivu. Pokud se žák cítí v tomto kolektivu dobře, cítí podporu a toleranci ze strany vyučujících pedagogů a svých vrstevníků je pro něj vzdělávání v tomto proudu pozitivním faktorem.⁷

2.3 Rozumové schopnosti žáků s mentálním postižením

Vývojové rozumové schopnosti v průběhu života žáka s mentálním postižením probíhá pomaleji než u ostatních jedinců. Z hlediska odbornosti můžeme mluvit o tzv. slabomyslnosti, mentální či duševní zaostalosti, nebo mentální defektnosti. Dochází k omezení, zpomalení intelektových funkcí při komunikaci. S takovým žákem musíme pracovat trpělivě, respektovat pomalejší tempo komunikace a kratší rozhovory, aby se žák s mentálním postižením mohl lépe a dostatečně orientovat a porozuměl dané situaci. V komunikaci s žákem s mentálním postižením je důležitý zájem a zpětná vazba. Není vhodné používat cizí slova a zkratky.

⁷ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8. s.115

Vhodnější formou komunikace je použití mimiky a řeči těla a vždy se ujistit, že nám žák s postižením rozumí a poskytneme mu dostatek času na odpověď.⁸

Dalším hodnotícím kritériem rozumových schopností je inteligence. Inteligenci můžeme chápat jako schopnost vhodně používat nashromážděné poznatky a dovednosti, kdežto intelekt jedince se označuje jako množství nashromážděných vědomostí. V oblasti vzdělávání používáme inteligenční testování tzv. inteligenční kvocient- IQ, kdy zjišťujeme rozdíl mezi biologickým a mentálním věkem žáka.⁹

Obecně platí, že „čím těžší stupeň postižení je u dítěte diagnostikován, tím více je narušen proces vnímání, paměti, řeči apod..“¹⁰

2.4 Schopnosti žáků s mentálním postižením

2.4.1 Myšlení

Jde o jednu z nejvíce narušených rozumových schopností žáka s mentálním postižením. Už od útlého dětství se nevyvíjí běžným způsobem a ukazuje na nedostatky a zvláštnosti u tohoto typu jedince. Myšlení je vnitřní proces, který nelze pozorovat a je propojen s inteligencí jedince. Hlavním prostředkem k chápání vztahů, jevů, věcí kolem nás a mezi různými objekty jsou slova a řeč. Spojením dvou a více slov vytváříme úsudek. Slova, řeč a úsudek patří mezi základní myšlenkové operace, které nám v běžném životě pomáhají komunikovat o věcech kolem nás a pochopit vtahe mezi předměty a děje reálného světa. Žák s mentálním postižením má trvalé snížení inteligence, důsledkem je postižení mozku, jde o trvalý

⁸ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s.17

⁹ ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7. s.76

¹⁰ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s.18

fyziologický stav. Žák tak zaostává a má odlišný vývoj rozumových schopností, psychických schopností a odlišnou schopnost se adaptovat a porozumět věcem kolem sebe.¹¹

2.4.2 Paměť

Paměť v našem každodenním životě představuje schopnost poznávat nové a nové věci. Díky paměti si osvojujeme nové dovednosti, znalosti, vytváříme si vztahy k ostatním lidem a pamatujeme si jen to důležité. Hlavním problémem žáka s mentálním postižením je snížená schopnost osvojování nových dovedností, zhoršená schopnost uchovávání a vybavování. Jde o běžnou zapomnětlivost. Nízká úroveň myšlení ovlivňuje kvalitu paměti a žák s mentálním postižením si hůře vybírá podstatu základních prvků nové látky, nebo si hůře zapamatuje a pochopí nové učivo. Ve vzdělávacím procesu se proto klade důraz na procvičování, opakování pro upevnění nových a stávajících informací.¹²

2.4.3 Řeč

Nedostatečný vývoj řeči je podmíněn u dětí s mentální retardací pomalejším vyslovováním slov, vět a zhoršeným sluchovým rozlišením. Řeč je narušena jak obsahově, tak ve výslovnosti. Důsledkem je omezená slovní zásoba, která dost často vede k obtížnému porozumění a vyjadřování. Žáci s touto formou postižení se vyjadřují pomocí jednoduchých slov a obrátů, krátkých vět s konkrétními pojmy. Měli bychom se spíše zaměřit a naučit takového žáka porozumět různému jednoduchému sdělení a umět na něj reagovat.¹³

¹¹ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 19

¹² BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 20

¹³ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 17

2.4.4 Emotivita a volní vlastnosti

I v této oblasti dochází k nestandardnímu vývoji. Chování a zvláštnosti takového jedince na naše okolí často působí jako nevhodné chování. U takového žáka často převládá náladovost, vyšší podrážděnost a nepřiměřené reakce na své okolí. Je citově více otevřený a netlumí své emoce.

Volní vlastnosti, nebo také nedostatek vůle. Žák s mentálním postižením není schopen se podřídit a regulovat své chování, tak aby dokončil jakýkoliv stanovený úkol. Nízká schopnost sebekontroly, zvýšená agrese, impulzivní chování, úzkost, nebo pasivní chování je brzdícím faktorem k dosažení stanovených cílů. Takového žáka lze často motivovat spíše materiální odměnou, aby stanoveného cíle dosáhl alespoň částečně.¹⁴

2.5 Výskyt a příčiny vzniku mentálního postižení

Příčiny vzniku poruch, vad a postižení zkoumá obor etiologie. Stanovením příčin různého postižení nám umožňuje využívat vhodné formy prevence, indikovat terapii, nápravu a stanovit další vývoj. Přestože v dnešní době máme moderní a velmi vyspělé prostředky a možnosti, né vždy určíme přesnou příčinu vzniku. Všechna rizika vývojových vad a poruch úzce souvisí s určitým vývojovým obdobím např. velkým rizikem prenatálního období od početí do porodu je úraz, užívání léků, drogy, infekční onemocnění zarděnek. **V perinatálním** období při porodu, nebo krátce po narození jsou nejčastějšími riziky mechanické poškození plodu, mozku a nedostatek kyslíku. **V postnatálním** období všechna rizika působí už na jedince, jedná se o infekční virové onemocnění např. klíšťový zánět mozku, které známé pod cizím názvem encefalitida. V tomto období hrají i významnou roli genetické faktory. Mezi nejznámější a nejtypičtější vrozené vady patří Downův syndrom. Příčinou takového onemocnění je způsobeno jiným vývojem buněk i celého člověka, u kterého je důsledkem opožděný mentální vývoj.¹⁵

¹⁴ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3. s. 22

¹⁵ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8. s.47

2.6 Klasifikace mentálního postižení

Mentální retardace

„Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti- duševní, tělesné i sociální. Nejvýraznějším rysem je trvale porušená poznávací schopnost, která se projevuje nejnápadněji především v procesu učení.“¹⁶

Vymezení pojmu mentální retardace

Dříve se používal termín oligofrenie, což znamená slabomyslnost. V současné době je ustáleným pojmem mentální retardace. Toto postižení způsobuje u žáků zaostalý vývoj rozumových schopností, odlišný vývoj psychických schopností, pohybových schopností, vede k poruchám řeči a k poruchám adaptačního chování žáka. V praxi se takový žák projevuje neschopností porozumět svému okolí a přizpůsobit se. Tento stav pro jedince je trvalým.¹⁷

Mentální retardaci dělíme do několika skupin, podle druhu postižení.

Klasifikace mentálního postižení podle MKN-10, WHO, 2006

Lehká mentální retardace (IQ 50-69)

Lehká forma mentální retardace je ovlivněna dědičností. U žáka se projevuje obtížemi v učení. Hlavní potíže má žák v oblasti čtení, psaní, komunikace a začleňování se do sociálního prostředí. Nezávislý je naopak v oblasti oblékání, hygienických návyků v domácích dovednostech a stravování. Dospělý jedinec je společnosti prospěšný, je schopen

¹⁶ PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD, 2006. ISBN 808-66-3340-3. s.269

¹⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9. s. 215

pracovat bez závažných problémů v málo kvalifikované manuální práci a navazovat dobré sociální vztahy.¹⁸

Středně těžká mentální retardace (IQ 35-40)

Projevuje se výrazným opožděným vývojem v oblasti chápání a řeči. Je omezená a opožděná schopnost a zručnost postarat se sám o sebe. V dospělosti, tito jedinci potřebují různou míru podpory, aby zvládli život v běžné společnosti a dosáhli určitou míru nezávislosti. Nejsou většinou schopni vést plnohodnotný život a jsou schopni vykonávat manuální práci pod odborným dohledem v chráněném pracovišti.¹⁹

Těžká mentální retardace (IQ 20-34)

Projevuje se soustavnou podporou a pomocí po celý život. Většina jedinců trpí určitým stupněm poruchy v oblasti motoriky, nervové soustavy a jedinci mají často tělesné postižení. Komunikační schopnost je omezena na jednoduchá, jednotlivá slova, nebo se nemusí tato schopnost vytvořit vůbec. Vzdělávání takto postiženého jedince probíhá ve speciálních školách a je velmi omezené.²⁰

Hluboká mentální retardace (IQ nižší než 20)

Většina jedinců je omezena v oblasti řeči, pohybu a úroveň chápání je velmi nízká. Hluboká mentální retardace odpovídá mentální úrovni dítěte pod 3 roky. Schopnost se postarat o své základní potřeby je velmi malá, nebo spíše žádná. Potřebují neustálý dohled a stálou pomoc.

¹⁸ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8. s.116

¹⁹ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 13

²⁰ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 14

Tito jedinci mají nízký práh bolesti, proto dost často dochází k sebepoškozování. Nepoznávají své okolí. Vzdělávací proces a výchova takového jedince je založena na metodách a technice bazálního vztah ²¹

Nespecifikovaná a jiná mentální retardace

Do této kategorie patří jedinci u kterých jsou jejich intelektové schopnosti prokazatelně výrazně sníženy a mentální retardace je zřejmá. Vzhledem k těžkému kombinovanému postižení, poruchám chování, ale také autistickým projevům, není možné takové jedince spolehlivě vyšetřit obvyklými metodami a určit přesně stupeň mentální retardace. Jde např. o autisty, jedince s těžkou poruchou chování, hluchoněmé, hluchoslepé, nevidomé a neslyšící. ²²

Tabulka 1- Klasifikace žáků dle stupně mentální retardace

	Hraniční intelekt (IQ 80-90)	Lehká MR (IQ 50-69)	Středně těžká MR (IQ 35-49)	Těžká MR (IQ 20- 34)	Hluboká MR (IQ pod 20)
Komunikace a řeč	Schopnost komunikovat, udržet komunikaci a užívat ji v běžném životě.	Schopnost komunikovat, udržovat, užívat řeč v každodenním životě, (jednoduchost	Rozdílnost v komunikaci. Schopnost komunikace omezena po celý život. Výrazně	Řeč se nevytvoří, nebo se vytvoří pouze projevové pudové	Těžce omezení v schopnosti rozumět požadavkům a instrukcím a vyhovět jim. Chápání a

²¹ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 15

²² BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.s. 16

	Důležitá je zpětná vazba porozumění s ohledem na nižší míru porozumění a komunikační limity žáka	slov a vět) problém s usuzováním- narušuje komunikační proces	opožďeno porozumění obsahu řeči. Někteří jedinci schopni jednoduché konverzace, druzí stěží vyjádří své potřeby, jsou i jedinci, kteří se nenaučí mluvit nikdy.	složky: např. projev spokojenosti, zlosti, nebo odměňování. Narušena dynamika a melodie řeči (hrubá nevyvážená) Někdy opakují slyšené zvuky, bez pochopení. Použití podpůrných alternativních komunikací např. cílené pohledy očí, gesta, komunikační tabulky, trojrozměrné symboly	používání řeči na nízké úrovni.
Kvalita života	Plně soběstačný soběstačný v sebe- obslužnosti.	Plně soběstační v oblékání, hygienických návyků, v praktických	Omezení v soběstačnosti manuální zručnosti. Pro zvýšení	Značný stupeň poruchy motoriky. Většinou kombinované	Imobilní, výrazně omezen pohyb. Mají nepatrnou spíše žádnou schopnost

	<p>Není vždy schopen plnit obtížnější pracovní úkony. Problémy se začleněním do kolektivu s ohledem na výchovné problémy.</p>	<p>domácích dovednostech nezralí, začlení se bez závažných obtíží. Většina jedinců vede samostatný život s pomocí vážnějších situací.</p>	<p>samostatnosti je nutná pravidelnost a zákonitost činností. Nutný odborný dohled. Jedinec v důsledku mentálního postižení není obvykle schopen vést plně samostatný život.</p>	<p>postižení, tělesný deficit. Veliký význam péče o takového jedince má rodina.</p>	<p>pečovat o své základní potřeby. Stálá pomoc a dohled.</p>
--	---	---	--	---	--

<p>Rozumové schopnosti</p>	<p>Specifické problémy ve čtení, psaní, porozumění obsahu. Jsou limitováni vzhledem ke svému danému intelektu.</p> <p>Jedná se o schopnost jedince porozumět, řešit, rozeznat, orientovat se, posuzovat vztahy a závislosti mezi stanovenými úkoly co v nejkratším čase a co nejefektivněji</p>	<p>Specifické problémy ve čtení, psaní, obtížně zvládá teoretické školní nároky, u jedinců převládají konkrétní, názorné a praktické a mechanické schopnosti. Edukace zaměřena na rozvíjení jejich dovedností a kompenzaci nedostatků.</p>	<p>Limitováni v oblasti výchovy a vzdělávání. Někteří žáci jsou schopni osvojit si základy čtení, psaní, počítání- nutný kvalifikovaný pedagog. Nutný speciální vzdělávací program, díky zrakovým potížím a nevyzrálosti fonemického - oslabeného sluchu (zvuky řeči nemůže správně vyslovovat).</p>	<p>Někdy se nenaučí ani mluvit jen pár základních slov, ve třídách se věnují zvládnutí komunikace běžným způsobem, nebo pomocí speciálních komunikačních systémů.</p>	<p>Výchova a vzdělání velmi omezená. Snažíme se u jedince dosáhnout co nejvyšší soběstačnost v běžném životě.</p>
-----------------------------------	---	--	--	---	---

<p>Psychické procesy</p>	<p>Psychická a sociální nepohoda vzhledem k danému handicapu žáka a problémovém u chování.</p>	<p>Nerovnoměrný vývoj, poruchy emoční a sociální, impulzivita, úzkost- jsou nezralí, začlení se bez závažných obtíží .</p>	<p>Nevyžralost. U některých jedinců lze současně diagnostikovat autismus., nebo jiné vývojové poruchy, tělesné postižení, epilepsii, podle toho se odvíjí jak se k takovému jedinci musíme chovat.</p>	<p>Přítomen dětský autismus, vývojové poruchy, které ovlivňují jak s jedincem jednat</p>	<p>Intelligence tohoto jedince odpovídá mentálnímu věku dítěte tří let</p>
---------------------------------	--	--	--	--	--

<p>Možnosti vzdělávání</p>	<p>Vzdělávání na ZŠ. Jde o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Mají nárok na řadu podpůrných opatření- IVP, pedagogickou intervenci, speciální pedagogickou intervenci. (úprava metod, hodnocení, modifikace obsahu)</p>	<p>Vzdělání na z, ZŠ praktické, následně odborné učiliště, nebo dvouleté praktické školy. Jedinci s horní LMP nekvalifikovan é, nebo málo kvalifikované manuální práce</p>	<p>Zpravidla jsou vzdělávány na ZŠ speciální, následně mohou absolvovat jednoletou praktickou školu. Jednoduchá manuální práce v chráněných dílnách v chráněných pracovištích.</p>	<p>ZŠ speciální s možností využití rehabilitačních o programu Jednoduchá manuální práce, úkoly pečlivé strukturovány , nutný odborný dohled.</p>	<p>Rehabilitační třídy speciálních škol.</p>
-----------------------------------	--	--	--	---	--

²³ PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7. Str.76

2.7 Diagnostika žáků s mentálním postižením

Aby žák s mentálním postižením byl odpovídajícím způsobem stimulován a rodiče tak získali, další vhodnou možnost výběru ve vzdělávacím procesu mělo by být diagnostikováno v předškolním věku. Bohužel to u některých dětí nelze a je diagnostikováno až v prvních letech školní docházky a komplikuje se jim tak začátek vzdělávání. Základním pravidlem diagnostického procesu je volba vhodného nástroje. Stanovení diagnózy se provádí pomocí psychologického, psychiatrického, neurologického vyšetření s dlouhodobým pozorováním žáka v jeho přirozeném prostředí. Na diagnostickém vyšetření se podílí nejen sám rodič, ale i tým odborníků např. pediatr, neurolog, psycholog, psychiatr, dále i speciální pedagog, sociální pracovníce, případně další.

V souvislosti výchovy a vzdělávání žáků s mentálním postižením jsou nejčastěji diagnostikovány tyto oblasti:

- Úroveň rozumových schopností a vědomostí
- Úroveň motoriky a grafomotoriky
- Úroveň komunikačních schopností a sociability
- Úroveň sebeobsluhy
- Rodinné prostředí
- Kvalita smyslových orgánů, zraková a sluchová percepce

Cílem diagnostiky není poukazovat na to, co žák neumí, nezvládá, nebo v čem selhává, ale naopak vyzvednout jeho silné stránky a popsat aktuální úroveň a rozvoj jeho schopností, dovedností pro plánovanou intervenci. Stanovení diagnózy mentálního postižení se zakládá na celkovém hodnocení žáka.²⁴

²⁴ ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7. s.107

3 Vzdělávací proces žáků na ZŠ

3.1 Současný vzdělávací proces základní školy

Právo na vzdělání, patří mezi základní lidská práva. Na území České republiky se po roce 1990 vytvořil školský systém, který každému umožňoval podporu a rovné právo na vzdělání dle našich schopností a dovedností. Toto právo upravuje novela Školského zákona č. 561/2004 Sbírky., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění účinném od 15. 2. 2019. Zákon zaručuje nárok pro bezplatné vzdělání pro všechny s rovným přístupem bez jakékoliv diskriminace. V našem vzdělávacím systému je zákonem také stanoveno, jaká fyzická osoba může vykonávat pedagogickou činnost. Jedná se o přesně stanovené podmínky, předpoklady a dosažené vzdělání pro výkon této činnosti. Tyto podmínky upravuje zákon č. 563/2004 sbírky Zákon o pedagogických pracovnících aktuální znění zákona od 1. 9. 2016.²⁵

3.2 Vzdělávací programy základní školy

Na základě Školského zákona z r. 2004 byl vypracován výzkumným pedagogickým ústavem tzv. Rámcový vzdělávací plán „ RVP „ . Jedná se o závazný dokument neboli Standardy základního vzdělání, vydaný ministerstvem školství a aktualizovaný od 1. 9. 2017 pro předškolní, základní a středoškolské vzdělávání. Rámcový vzdělávací plán vymezuje povinný rozsah, obsah všech oborů, obecně stanovené cíle a závazné cíle, formy, podmínky pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, organizační uspořádání v dané vzdělávacím oboru. Tímto dokumentem stát garantuje a umožňuje všem žákům základních škol plnohodnotné a srovnatelné vzdělání získané během školní povinné docházky, které mohou využít k dalšímu navazujícímu vzdělání. Na základě tohoto dokumentu jednotlivé školy mají možnost si vytvořit a zpracovat konkrétní Školní vzdělávací program „ŠVP,, .²⁶

²⁵ [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

²⁶ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0. s. 93

3.3 Zásady a metody vyučování

Hlavní zásadou a podstatou vyučování je osvojování nových vědomostí a dovedností. Jedná se o záměrnou činnost učitele, neboli zvolenou metodu, kterou chceme dosáhnout vzdělávacího cíle. Běžně vyučovací hodina trvá 45 minut, během které lze využít několik typu metod např. vysvětlování, názorné předvádění, procvičování, motivační, fixační, nebo hra jako metoda. Jakou metodu učitel zvolí, záleží na typu vzdělávací instituce, věku a celkové úrovni žáků. Odvíjí se ale i ze zkušeností, vědomostí, schopností učitele a místa, kde výuka probíhá (třída, hřiště, zahrada). Pro dokonalejší osvojování nových vědomostí je vhodné vyučovací hodinu rozdělit do několika úseků s možností střídání různých činností. Délka vyučovací hodiny je totiž pro mladší žáky a žáky s určitým typem postižení nepřiměřeně dlouhá. Aby je učivo zajímalo a motivovalo, se odvíjí nejen na střídání činností, ale i zařazení méně náročných, relaxačních úseků. Velikou roli ve vyučovací hodině hraje i nastavená atmosféra ve třídě a vybavenost výukových prostor.²⁷

3.4 Klíčové kompetence v oblasti základního vzdělání

Klíčové kompetence jsou stanovené cíle a výstupy a jsou vymezeny v rámcovém vzdělávacím programu pro jednotlivé vzdělávací předměty a dosažené ročníky. Mít kompetence znamená u žáka být vybaven uceleným souborem dovedností, vědomostí a postojů, které jsou propojeny tak, aby žák tento ucelený soubor uměl využít ve studiu, následně v práci a v osobním životě. Jednoduše mít určitou kompetenci znamená v určité přirozené situaci se přiměřeně orientovat, zvolit vhodnou činnost a zaujmout určitý postoj. Jde o soubor vymezených kompetencí, které by měl každý žák v průběhu základního vzdělávání dosáhnout v úrovni, která je pro něj dosažitelná. Kompetence žák rozvíjí a využívá, ve všech předmětech jde o dovednosti učit se, dorozumět, spolupracovat, řešit problémy a soustředit se.

²⁷ DVOŘÁČEK, Jiří. *Základy pedagogiky*. V Praze: Oeconomica, 2014. ISBN 978-80-245-2014-8. s.134

Vymezené klíčové kompetence

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence pracovní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské

Vymezené klíčové kompetence, očekávané výstupy a ucelený vzdělávací systém pro žáka s mentálním postižením, nebo s jakýmkoliv handicapem je daleko náročnější proces. Hlavním cílem je aby si žák osvojil nové dovednosti a znalosti tak, aby mu pomohli a mohl je využít při začlenění do běžného života po skončení povinné docházky. Vyžaduje řadu metod, podpůrných opatření a spolupráci jako celku, individuální přístup, motivaci s ohledem na chování žáka a jeho limitů.²⁸

3.5 Podpůrná opatření žáků s hraničním intelektem

3.5.1 Základní školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Právo se vzdělávat je základním lidským právem. V dnešní době je kladen velký důraz v oblasti vzdělávání, pracovního a společenského začlenění žáků s nejrůznějším postižením. Současný trend umožňuje pro tuto skupinu dětí využít integraci do běžné základní školy dle vyhlášky č. 27/ 2019 s účinností od 1. 9. 2016 Sbírky., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a také žáků nadaných. Tato vyhláška umožňuje a upravuje využití podpůrných opatření ve vzdělávání. V dnešní době se preferuje i zařazovat děti s mentálním postižením do běžných škol, což umožňuje vzdělávání takového žáka po vytvoření IVP tj. individuálního vzdělávacího plánu. Dalšími možnostmi vzdělávání, které lze navštěvovat jsou

²⁸ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7. 218

školy praktické a speciální, tady zařízení která jsou určena pro děti s mentálním postižením, které mají i vlastní vytvořený vzdělávací program.²⁹

3.5.2 Podpůrná opatření a jeho stupně

Podpůrná opatření jde o potřebné úpravy ve vzdělávání a službách školy. Musí odpovídat zdravotnímu stavu žáka s úpravou kulturního prostředí nebo jiného prostředí. Podpůrná opatření se dělí do pěti stupňů a řídí se vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

- **Opatření 1. Stupně** jednotlivé školy mohou uplatnit i bez doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ), podmínkou k uplatnění je vypracovaný plán pedagogické podpory (PLPP). Toto opatření je plně hrazeno z rozpočtu školy. Podporu zajišťuje jednotlivý vyučující ve třídě. Jde o individuální přístup k žákovi, zaměřený na prevenci únavy a metody na motivaci běžných učebnic, procvičovacích sešitů, pracovních listů a vizualizace. Důležitá je i větší spolupráce ze strany rodičů.
- **Opatření 2. Stupně** realizace tohoto opatření je pouze na základě doporučení ŠPZ. Stupeň podpory u žáka je uveden ve zprávě z vyšetření. Výuka takového žáka se realizuje společně se třídou a odvíjí se na potřebách žáka např. přestávky v přímé práci, zasedací pořádek, použití didaktických pomůcek pro zjednodušení výuky a zvýšení efektivity u žáka. Rozsah a obsah učiva většinou odpovídá RVP pro základní školy. Pokud zpráva z vyšetření obsahuje větší podporu a redukci u výstupů některých vyučujících předmětů musí škola zajistit vypracování IVP (individuální vzdělávací plán) a sdíleného asistenta pedagoga.
- **Opatření 3. stupně** realizace tohoto opatření je na základě doporučení ŠPZ. Toto opatření výrazně zasahuje do nastaveného procesu výuky. Rozsah zásahu záleží na zdravotním stavu žáka a jeho handicapu. Pro vzdělávání takového žáka je nutná speciální pedagogická intervence, psychologická intervence a vzdělávání je podle IVP.

²⁹ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3. s.34

Obsah učiva a výstupy vzdělávacího procesu mohou být redukovány vzhledem k možnostem žáka. Vzdělávací proces stále odpovídá RVP, využívají se didaktické, kompenzační, rehabilitační pomůcky a asistent pedagoga má časovou dotaci kolem 5-8 hodin týdně.

- **Opatření 4. stupně** realizace tohoto stupně je na základě doporučení ŠPZ. Toto opatření však vyžaduje podstatné úpravy jak podpory vzdělávání, tak v realizaci a organizaci toho procesu. Žák je vzděláván podle individuální integrace podle IVP a podpory asistenta pedagoga. Jde o vzdělávací proces RVP ZŠ- speciální. S takovým žákem spolupracuje kvalifikovaný pedagog a je nutné zajistit poměrně finančně náročnější rehabilitační, kompenzační pomůcky, úpravy ve třídě. Pro žáka je nutná speciálně pedagogická a psychologická intervence a zařazení předmětů speciální pedagogické péče.
- **Opatření 5. Stupně** zařazení žáka to tohoto stupně vyžaduje nejvyšší míru podpory ve všech vzdělávacích oblastech. Míru podpory stanovuje ŠPZ. Jedná se o žáka s mentální retardací, obsah učiva je vždy redukován s ohledem na jeho možnosti a omezení. Je vzděláván dle IVP podle RVP ZŠS, případně pro rehabilitační vzdělávací program. Žák si osvojuje učivo pomocí speciálních učebnic a dalších alternativních výukových materiálů a kompenzačních pomůcek. Aby, se žák mohl účastnit aktivit školních i mimoškolních je nutné zajistit dalšího pedagogického pracovníka. V případě potřeby lze využít možnost individuální výuky v domácím prostředí, která lze zajistit pedagogem dné školy, nebo pracovníkem SPC.³⁰

³⁰ MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9. s.40

3.5.3 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník. V současné době rozlišujeme dvě úrovně odbornosti, podle kterého je odlišné požadované vzdělání. Pro nižší úroveň pomocně výchovných činností, stačí dosažené vzdělání základní, střední s výučním listem podmínkou k tomuto vzdělání je absolvovaný kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga. Pro vyšší úroveň činností, kdy asistent pedagoga vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, musí mít asistent pedagoga střední vzdělání s maturitou, vyšší odborné, nebo vysokoškolské zaměřené na pedagogiku, nebo absolvovaný kvalifikační kurz. Podle výše kvalifikace je stanovena platová třída. Nastaveným integračním vzdělávacím procesem má asistent pedagoga důležitou roli a je přidělen do třídy, kde je vzděláván žák, nebo i více žáků se speciálními vzdělávacími potřebami činností ve třídě, mi. Jeho náplní práce je spolupráce s přiděleným žákem, se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a s učitelem. Asistent pedagoga nemá dostatečnou kvalifikaci na samostatnou přípravu výuky a pracuje dle instrukcí učitele. Pomáhá a kontroluje, zda žák porozuměl zadanému úkolu, zda úspěšně zvládne jeho vypracování, zopakuje instrukce k zadanému úkolu a napomáhá k přípravě na výuku. Vede žáka co k největší míře samostatnosti při osvojování nových dovedností a plnění zadaných úkolů. Napomáhá také žákovi k začleňování mezi své vrstevníky a spoluvytvářet příjemné klima ve třídě. Je důležitým článkem při komunikaci mezi žákem a učitelem ale i mezi učitelem a zákonným zástupcem. Asistent pedagoga není osobní asistent. Hlavním rozdílem mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem je zásadní. Osobní asistent je přidělen ke konkrétnímu žákovi, osobě z důvodu zdravotního postižení a jde o sociální službu. Asistent pedagoga je přidělen do tříd k žákovi, nebo skupině žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.³¹

³¹ BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3. s.42

3.5.4 Zásady a metody výuky s hraničním intelektem

Vzdělávání žáků je celoživotní proces. Hlavním úkolem je osvojování dovedností, znalostí, schopností, které napomáhají k jednoduššímu začlenění a uplatnění do běžného života a následného pracovního procesu, po skončení povinné školní docházky. Výuka neboli vzdělávací proces žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadují respektovat určité zásady, které vedou k oboustrannému úspěchu.

- **Individuální přístup-** je nutné respektovat specifické limity žáka, chování a postoj v dané situaci a jeho pracovní tempo, nutnost týmové spolupráce
- Motivace vzájemné porozumění při spolupráci, by žáka mělo i jeho samotného vnitřně motivovat a neměla by být pouze odměnou
- **Názornost předvádění předmětů-** pozorování jevů zapojení všech smyslů žáka, požití vhodných učebnic a pomůcek a vyžadovat po žákovi takové požadavky, které sám zvládne, je důležité, aby zažil pocit úspěchu
- **Zpětná vazba-** přesvědčit se zda danému úkolu porozuměl, okamžitá reakce na chování žáka, pochvalou, pokáráním
- **Komplexní rozvoj-** žáka zaměřit se na co největší samoobsluhu, zásady hygieny, praktické činnosti
- **Přiměřené podmínky-** zajistit ve vyučovacím procesu klidné prostředí a dostatek času
- **Operativnost-** nutnost opakování, procvičování získaných dovedností, pro lepší upevnění
- **Aktivita žáka-** poskytnout žákovi snadněji pochopit podstatu prováděných činností a snažit se ho motivovat pro aktivní spolupráci
- **Spolupráce s rodiči-** pravidelně komunikovat a konzultovat s rodiči potřeby, úspěchy a neúspěchy žáků ³²

³² DVOŘÁČEK, Jiří. *Základy pedagogiky*. V Praze: Oeconomica, 2014. ISBN 978-80-245-2014-8. s.134

3.5.5 Faktory ovlivňující edukaci žáka s hraničním intelektem

Při výchově a vzdělávacím procesu žáků s hraničním intelektem, nebo určitým druhem postižení je nutné dodržovat určité komunikační zásady. Tato schopnost je provázána inteligencí, a bohužel je vždy určitým způsobem narušena. Každý pedagog by si měl osvojit některé zásady jak komunikační, tak naučit se respektovat osobnost žáka, být dostatečně tolerantní k jeho chybám a nedostatkům. Soustavně spolupracovat na vzájemné důvěře, nekritizovat a nezesměšňovat žáka. Zadávat úkoly stručně, ověřovat správné pochopení, mluvit pomalu a srozumitelně a poskytnou žákovi dostatek času.

Mezi základní faktory, které ovlivňují edukační proces, patří:

- Rodiče a rodina
- Škola
- Učitelé
- Asistent pedagoga
- Kompenzační a rehabilitační pomůcky
- Úprava vzdělávacích podmínek
- Poradenské centra a diagnostika
- Forma integrace

Stejně jako u zdravého dítěte je důležitá motivace a příprava k nástupu do jakéhokoliv vzdělávacího zařízení. Vše je ovlivněno stupněm postižení žáka, ale dítě by nemělo být stresováno obavami a nereálným očekáváním rodičů. Naopak by mělo mít podporu v reálných a skutečných věcech, které žáka posunou v běžném životě pro jeho bezproblémového začlenění do společnosti.³³

³³ MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9. s.31

3.5.6 Spolupráce s rodiči žáků s hraničním intelektem

Jedna ze zásadních podmínek úspěšné edukace žáků je podpora a spolupráce s rodiči. Zákonný zástupce rozhoduje o výběru a realizaci vzdělávání. Komunikace mezi rodičem a pedagogickými pracovníky je klíčová, rodič může poskytovat cenné informace, jelikož zná své dítě nejlépe. Má veliký vliv na jeho další rozvoj. Míra podpory ze strany rodičů se může odlišovat a komunikace s nimi je náročná. Často vysoké nároky ze strany rodičů vůči svému dítěti s handicapem se negativně odráží nejen na samotné dítě, ale i spolupráci. Neuvědomují si jejich specifické deficity a neradi přiznávají skutečný názor ze strany pedagogů. Tento fakt často brání úspěšné edukaci takového žáka a mnohdy mu stíží následné začleňování do společnosti. Úspěšnost spočívá ve vzájemném pochopení, týmové spolupráci a uvědomění si limitů, které žák má a soustředit se na jeho kvality a rozvíjet je tak, aby vedli co k největší samostatnosti v běžném životě.³⁴

³⁴ MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9.s.33

4 Kariérové poradenství pro žáky s hraničním intelektem

Volba povolání je jeden z nejdůležitějších rozhodnutí v životě každého člověka. Naše budoucí povolání, práce je důležitou součástí člověka. Povolání ovlivní náš život, to jak jsme spokojeni a určuje i náš životní styl a způsob trávení našeho volného času. Správné rozhodnutí ve volbě našeho povolání znamená, že se častěji setkáváme s úspěchem a uznáním a to určitým způsobem zvyšuje kvalitu našeho života. Naopak špatná volba budoucího povolání zvyšuje nezaměstnanost a nespokojenost v osobním životě a běžném začlenění do společnosti.

4.1 Kariérové poradenství

Kariérové poradenství poskytuje pedagogicko-psychologická poradna a pro žáky se zdravotním postižením speciální pedagogické centrum. Ve škole ho zajišťuje výchovný poradce, nebo školní psycholog, pokud ho škola má. Důvodem, pro rozvoj kariérového poradenství jsou zvyšující se nároky na schopnosti jednotlivce na trhu práce. Kariérové poradenství poskytuje žákům a rodičům informace o vhodné volbě budoucího povolání a jejich následném profesním uplatnění. Problém ve volbě vhodného povolání je nerozhodnost. Naopak dosažení zralosti je schopnost jedince uskutečnit volbu svého budoucího povolání a uvědomit si reálnou představu a co je třeba pro toto rozhodnutí uskutečnit.³⁵

³⁵ VENDEL, Štefan. *Kariérové poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9. s.18

4.2 Důležité faktory v kariérním poradenství

V kariérovém poradenství byla vypracována celá řada teorií pro volbu povolání. Pokud klient vyhledá pomoc poradce při výběru vhodného povolání, nebo vhodného výběru studia hrají nejdůležitější roli základní faktory tj. jeho schopnosti, zájmy, hodnoty, výkonnost, jeho osobnostní vlastnosti a částečně i jeho temperament. Každý jedinec se narodí s nadáním pro určitou oblast, ale musíme umět toto nadání konkrétně pojmenovat, naučit se ho rozvíjet a následně ho umět využít. Testy speciálních schopností a jejich praktické vyhodnocení pro výkon jednotlivých povolání se shrnul do několika druhů.

9 druhů speciálních schopností:

- **Řídící schopnosti** - schopnost organizovat, motivovat, vytyčovat cíle a řídit lidi např. ředitel, pracovník státní správy
- **Schopnosti matematického myšlení** - schopnost pochopit matematické úkony, zákonitosti, kvantitativní myšlení např. účetní, ekonom, matematik
- **Schopnosti technické schopnost** - práce se stroji, nástroji a mechanickými materiály např. tesař, mechanik
- **Schopnosti prostorové představivosti** - schopnost představy jakéhokoliv předmětu v prostoru v různých úhlech pohledu např. zedník, architekt
- **Jazykové schopnosti** zručnost, plynulost řeči a slovní zásoby. Znalost spisovného jazyka a vyjadřování např. sekretářky, učitelé, novináři
- **Administrativní schopnosti** - schopnost vytváření přehledných záznamů např. účetní administrativní pracovník
- **Sociální schopnosti** - schopnost jednat s lidmi pracovat s nimi citlivě, umět je pochopit a vyslechnout, ohleduplnost např. prodavač, učitel, vedoucí pracovník
- **Umělecké schopnosti** - tvořivá práce, malování a malířské techniky, modelování, psaní, pohybové nadání např. herectví, tanečník, hudebník
- **Schopnosti vědeckého myšlení** - schopnost experimentovat, chápat vědecké principy, vzorce a schémata ³⁶

³⁶ VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9. s.55

4.3 Začleňování žáků s hraničním intelektem do společnosti

Pokud se rodič rozhodne pro vzdělávání dítěte v běžné základní škole, měl by zhodnotit negativa a pozitiva vzdělávání s odborníky, a také se základní školou, kterou bude navštěvovat. Měl by si uvědomit skutečný zdravotní stav a jeho limity a podle toho zvolit školu a jeho pokračující vzdělávání. Možnosti a stupeň vzdělání, závisí na typu postižení a speciálních vzdělávacích potřebách, které během vzdělávacího procesu potřebuje. Pokud žák se speciálními vzdělávacími potřebami má dispozice a limity, nic mu nebrání ve vzdělávacím procesu dosáhnout i vysokoškolského vzdělání. Záleží i na škole co je schopna pro žáka a rodiče zajistit a co jim může poskytnout pro vzdělávací proces. Výhody inkluzivního vzdělávání je kontakt žáků se zdravotním postižením, nebo jakýmkoliv handicapem a žáků bez handicapu, přijetí a uvědomění si rozdílů mezi nimi. Vede a učí žáky k toleranci a respektu k odlišnostem. Mění se i náhled společnosti a socializace těchto žáků. Nevýhodou inkluzivního vzdělání jsou např. lepší materiální vybavení speciálních škol, zajištění vzdělávacího procesu odbornými speciálními pedagogy, vysoká pravděpodobnost špatného přijetí, integrovaného žáka až šikany, větší počet žáků může vést k menšímu individuálnímu přístupu, integrovaný žák může špatně snášet porovnání a konkurenci vzhledem ke zdravému žákovi a pokud nezvládá učivo, může být i ve stresu.³⁷

³⁷ MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0231-9.s. 36

Praktická část

5 Úvod do praktické části

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, prozkoumat do jaké míry nastavený vzdělávací proces zvyšuje, nebo také nezvyšuje kompetence žáků s hraničním intelektem. Dílčí stanovené cíle budou upřesňovat konkrétní podmínky a potřebnou podporu, přístup a vyučovací metody k žákům při vzdělávacím procesu a nutnost odbornosti pedagogů a jejich začleňování do běžného života. Jako výzkumná metoda byla využita dotazníkové šetření a kazuistiky žáků.

5.1 Cíl výzkumného šetření

V dotazníkovém šetření bylo distribuováno 15 dotazníků a návratnost byla 100 %. Všechny byly zahrnuty do vyhodnocení. Cílem je zjistit, jak ovlivňuje vyučovací styl a přístup učitele osvojování dovedností u hraničních žáků na základní škole. Zkoumat žáky a vycházet z odborných dokumentů školského poradenského centra a praktických zkušeností. Ověřit, zda získané a osvojené dovednosti využívají v praxi a v běžném životě.

5.2 Metody a techniky šetření

Smíšené šetření, tímto šetřením kombinujeme kvantitativní a kvalitativní postupy. Cílem smíšeného šetření je lépe porozumět danému jevu. Tento výzkumný proces nás nutí jasně rozlišovat roviny výzkumu³⁸

- Teoretické východiska a přístupy
- Sběr dat- techniky a metody
- Analýzu dat- technika a metody

³⁸ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 42

Pro sběr informací v kvantitativním výzkumu využíváme různé druhy postupů. **Dotazník** patří mezi nejpoužívanější výzkumné metody. Samotný název vypovídá, že úzce souvisí se slovem dotazovat se.,,*Samotný dotazník je soustava předem připravených formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*"³⁹

Zjednodušená formulace zní, že jde o způsob kladené otázky, na kterou odpověď získáme písemnou formou. Tento postup využíváme především při hromadném získávání informací. Otázky v dotazníku se dělí na otevřené a uzavřené. Uzavřená otázka překládá respondentům předem daný počet odpovědí a on sám si zvolí nejvhodnější odpověď. Naopak otevřená otázka umožňuje respondentovi volné vyjádření. Dalším typem otázky jsou polozavřené, které obsahují nabídku daných odpovědí pro výběr, ale umožňují i se volně vyjádřit, nebo objasnit odpověď. Získaná data při vyhodnocování dotazníku byla pro lepší přehlednost zpracována do grafů se slovním popisem.

Dotazníkové šetření trvalo celkem čtrnáct dní. Dotazník obsahoval celkem dvacet otázek. Série otázek byla zaměřená k prozkoumání stanoveného výzkumného cíle. Oslovených respondentů, kteří na vybranou sérii otázek na vybrané škole odpovídali, bylo celkem 15. Distribuováno bylo 15 dotazníků, vrátily se v plném počtu a všech 15 bylo zahrnuto do dotazníkového šetření. Ze série otázek, v anonymním dotazníku, můžeme zahrnout do hypotézy otázku číslo 11, která je hlavní zkoumající otázkou. K prozkoumání stanovené hypotézy poskytují informace k vyhodnocení i doplňující otázky číslo 6,7,8,10. Výzkumné otázky poskytují informace v otázce pod číslem 12.

Kazuistika z latinského názvu „*casus*,- *případ*“ neboli případová studie popisuje jednoho nebo více osob, pacientů se stejnými, nebo podobnými problémy. Jde o přehledné uspořádání faktů podle předem daného schématu. Při zkoumání analyzujeme jednotlivé případy a poznáváme nejen specifické a individuální případy, které se liší ale, dokážou nám pomáhat a

³⁹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 25

rozpoznat znaky které jsou typické pro určitý druh problému. Kromě diagnostiky případu nám umožňuje i rozvíjet potřebné dovednosti, hledání možností řešení a intervence. Je nutné si však zachovat emocionální odstup.⁴⁰

Analýza odborných dokumentů z vyšetření žáků

K prozkoumání stanoveného cíle ve výzkumné části, byly použity **dokumenty ze školského poradenského centra** (pedagogicko-psychologické poradny). Dokumenty z odborného vyšetření žáků mají k dispozici zákonní zástupci a zaměstnanci školy. Jde totiž o důvěrné a citlivé informace jednotlivých žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Poskytují souhrnné informace o stanovené diagnóze, plánu pedagogické podpory, podpůrná opatření a metody výuky podstatné pro vzdělávání a pobyt žáka ve škole. Dokumenty jsou rozhodujícím faktorem, se kterým ve škole pracuje výchovný poradce, speciální pedagog, vyučující pedagog a asistent pedagoga. Podrobný popis diagnózy žáka, podpůrná opatření, vhodné vyučovací metody, personální podporu pro žáka, hodnocení a doporučené pomůcky využíváme pro osvojování dovedností a následném vzdělávacím procesu.⁴¹

Při výzkumném šetření byla použita

- Dotazníková metoda
- Kazuistika
- Analýza odborných dokumentů ze školského poradenského centra
- Analýza osobních dat
- Analýza odborné literatury

⁴⁰ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 36

⁴¹ Zdroj: Vlastní výzkumné šetření, autorky, 2020

5.3 Stanovení hypotézy a dílčích cílů

Ve výzkumné části byla stanovena jedna hypotéza a definovány dvě dílčí, neboli výzkumné otázky, které mezi sebou představují vztah mezi dvěma proměnnými. Stanovená hypotéza se dá testovat, zkoumat a na konci výzkumu přijmout pravda, nebo vyvrátit nepravdou. Výzkumné otázky budou ověřovány v rámci výzkumné metody.

Stanovená hypotéza

H1: *„Ovlivňuje vyučovací styl učitele výkon a osvojování dovedností u hraničních žáků na základní škole. “*

Výzkumná otázka

- 1. Můžeme předpokládat, že direktivní styl vyučování vede u hraničních žáků k menšímu osvojování dovedností a negativnějšímu postoji?*
- 2. Můžeme předpokládat, že nedirektivní styl vyučování vede u hraničních žáků k většímu osvojování dovedností a pozitivnějšímu postoji?*

5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Případovou studii tvoří celkem šest žáků, se kterými osobně spolupracuji ve věkovém rozmezí od 13 – 14 let. Žáci, navštěvují základní školu a jsou zařazeny do vzdělávacího programu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Výuku a podporu ve vzdělávacím procesu zajišťuje běžný pedagogický pracovník učitel, asistent pedagoga, speciální pedagog, výchovný poradce. Žáci jsou zařazeny do základní školy na základě rozhodnutí zákonných zástupců, odborného vyšetření a rozhodnutím pedagogicko-psychologické poradny.

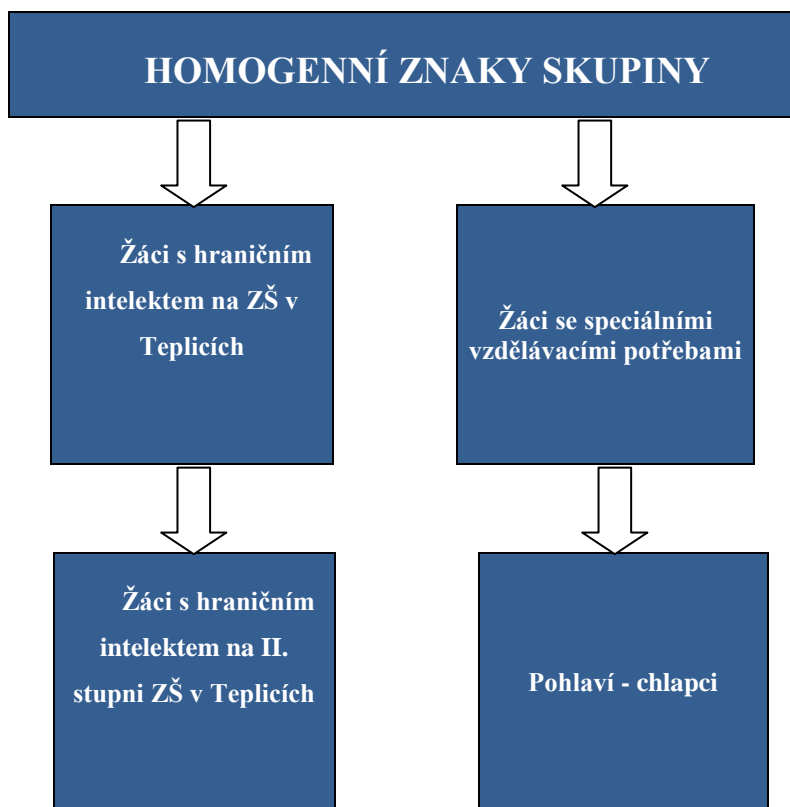
Výběr vzorku respondentů se nejprve rozdělil do homogenních menších skupin (strat), podle určitého kritéria a zpravidla se liší mezi sebou. Straty jsou nositeli jedné, nebo více společných vlastností. Stratifikovaným výběrem předpokládáme různé odpovědi od odlišných věkových kategorií, nebo pohlaví.

Tabulka 2- základní soubor respondentů

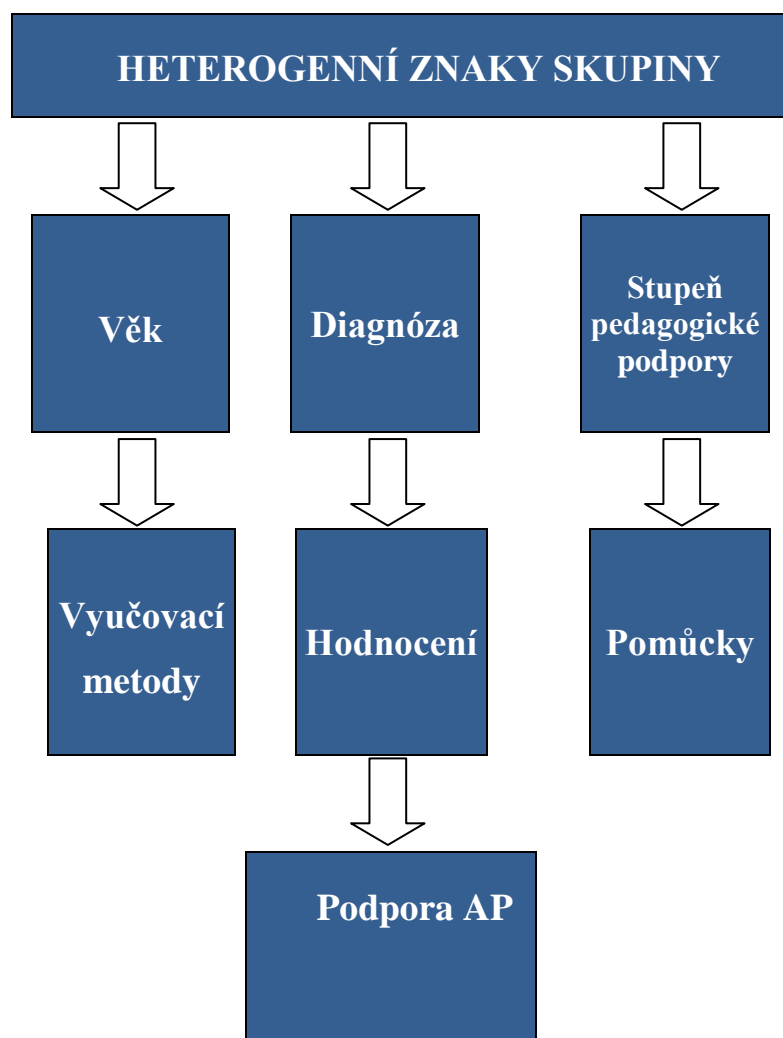
Základní soubor	Žáci s hraničním intelektem
Výběrový soubor	Žáci s hraničním intelektem na ZŠ v Teplicích
Výběr respondentů	Stratifikovaný výběr

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření, autorky, 2020

Stratifikovaný výběr respondentů

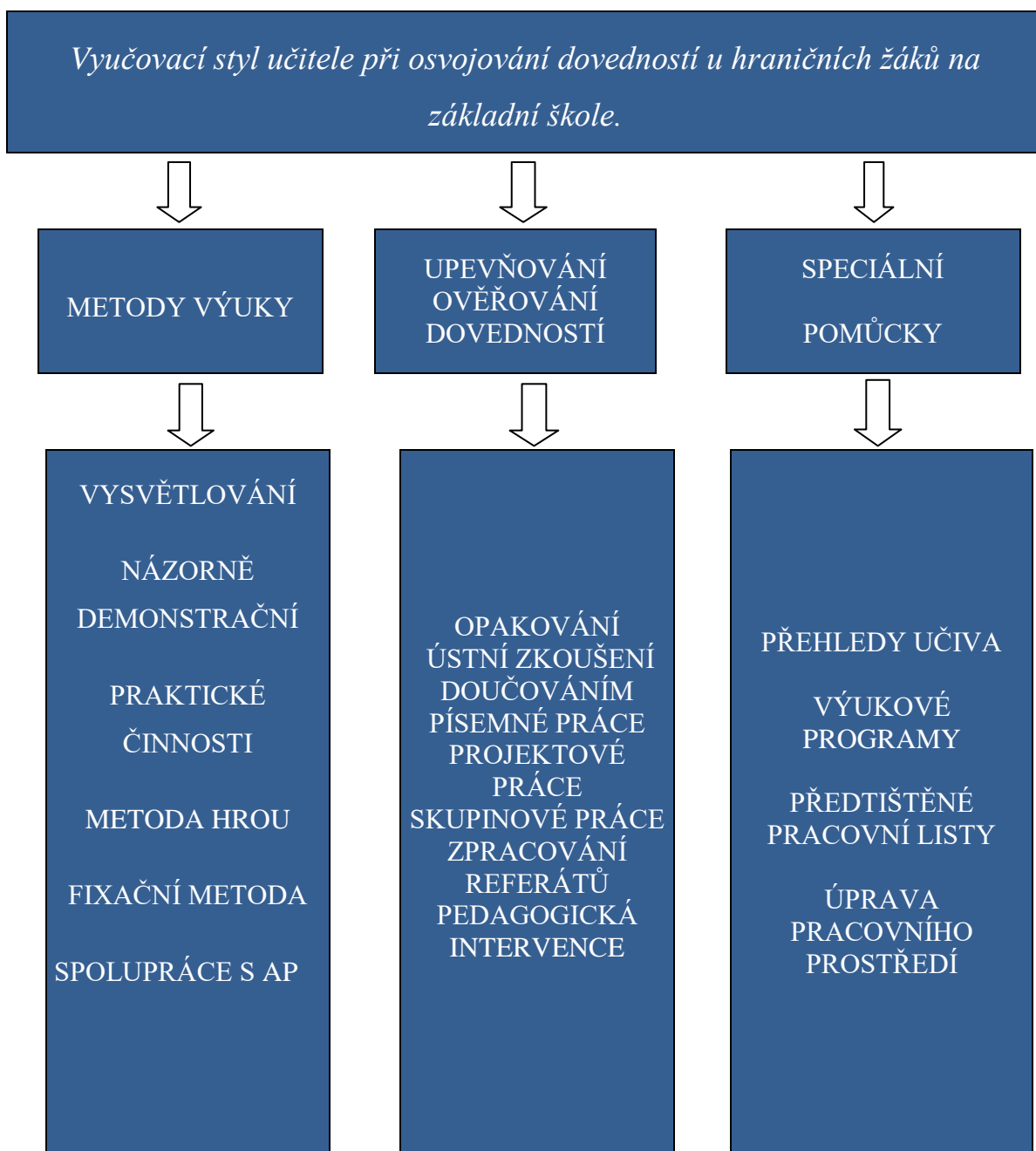

Stratifikovaný výběr respondentů

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření, autorky, 2020

Stratifikace metod výuky

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření, autorky, 2020

Tabulka 3- Seznam respondentů

Žák	Věk	Diagnóza	Ročník /podpůrná opatření
1. Chlapec M.	14	Intelekt v hraničním pásmu, porucha chování a pozornosti, oslabení sociálních situací a regulace emocí.	8. ročníku/ PO3 IVP Kompenzační pomůcky přehled učiva, speciální učebnice)
2. Chlapec V.	14	Hyperkinetické projevy, porucha pozornosti, dysgrafické, dyslektické, dysortografické obtíže	8. ročník / PO3 IVP Kompenzační pomůcky (přehledy učiva, tablet,míčky- podpora pozornosti
3. Chlapec F.	14	Dysfázie, poruchy řečové komunikace- kóktavost, grafomotorické potíže	8. ročník/ PO2 bez IVP (předtištěné pracovní listy, přehledy učiva
4. Chlapec T.	14	Porucha pozornosti a aktivity, ADHD, snížená	8. ročník/ PO2

		vizuomotorická koordinace	IVP (přehledy učiva)
5. Chlapec J.	13	Hyperkinetická porucha chování, porucha attachmentu, snížená schopnost porozumění ve čtení, psaní, problémy v grafomotorických pravidel, pomalé pracovní tempo	6. ročník/ PO3 IVP (přehledy učiva, speciální učebnice pro rozvoj paměti a pozornosti)
6. Chlapec S.	13	Potíže ve čtení, psaní, porucha pozornosti, krátkodobá paměť, pomalé tempo, oslabená sluchová a zraková motorika. Porucha chování.	6. ročník/PO2 Bez IVP (přehledy učiva, doplňovací cvičení)

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření, autorky, 2020

1. Případová studie - chlapec M.

Osobní charakteristika chlapec M. je žákem 8. třídy základní školy. Spolupracuje velmi obtížně a má stupňující agresivní chování. V kolektivu dětí není příliš oblíben, vše se odvíjí a záleží na aktuálním stavu chlapce a chování chlapce. Skoro žádný z jeho spolužáků nevyhledává žádný kontakt, nekomunikují s ním a ani rádi nespolupracují v jakékoliv kolektivní práci. Má málo kamarádů nejen ve školním prostředí, ale i mimo něj. Umí být i citlivý, rád si povídá a vyhledává kamarády.

Z dostupných vyšetření Žák je zařazen do program s IVP. Jeho aktuální intelekt se pohybuje v hraničním pásmu s poruchou chování a výrazným oslabení sociálních situací a schopnosti regulovat své emoce. Nízká úroveň porozumění vyžaduje individuální přístup, pomalejší tempo a časté opakování instrukcí. Při spolupráci s tímto žákem je nutné působit jako prostředník mezi ním a jeho vrstevníky z hlediska agresivnějšího, nebo, nevhodného chování a včas rozeznat spouštěč tohoto chování. Chlapec M. je medikován a přetrvávají u něj veliké výkyvy.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem v ranních vyučovacích hodinách je velmi často ospalý, polehává na lavici a aktivně se nezapojuje do průběhu hodiny. V dalších vyučovacích hodinách často své spolužáky vyrušuje vykřikováním, odchodem ze svého místa, nevhodnými otázkami a narážky na ostatní spolužáky. Velmi často po zadání jakékoliv samostatné práci v jakémkoliv předmětu začíná poznámkou: „já tomu nerozumím,, pokaždé ale tomu tak není, dost často je to spojené pouze s tím, že nechce pracovat a vynaložit aktivitu a snahu o dokončení zadané práce. Bohužel pro něj je toto chování spouštěčem pro spolužáky, kteří pak rádi konstatují, vykřikují: „proč on nemusí pracovat a snažit se,, proč má mít z jejich pohledu výhody a oni musí pracovat a být tak v jakési nevýhodě? Ze sociálních návyků nedělá Martinovi problém si ulevit, nebo si nemýt ruce po toaletě, vulgárně komunikovat, nebo mít nevhodné vulgární návrhy vůči děvčatům. Žák nemá základní sociální návyky a je rušivým elementem třídy. Velice často se tak stává terčem pozornosti, posměchu a nevhodných až vulgárních připomínek. Chlapec M. je schopen říct a svěřit se dospělé osobě a řešit tak danou situaci, aby nepokračovala a nestupňovala se. Ve vyučovacích hodinách je důležité naučit žáka samovolně neodcházet z místa a přihlásit se o slovo a nevykřikovat. Žák vyžaduje individuální přístup a dostatek času na vykonání pokynů. Hlavní vyučovací hodiny zvládá obtížně, nebo s velkou podporou, opakování a využití kompenzačních pomůcek např.

přehledy učiva. Bez větších potíží zvládá vyučovací hodiny, jako jsou hudební výchova, výtvarná výchova, rád maluje. S menší podporou přírodopis, kde mu ve výuce napomáhají připravené pracovní listy, názorné ukázky. Menší podporu potřebuje i ve vyhledávání a zpracování zadaných, konkrétních informací, problém nastává při rozlišování důležitých a podstatných informací, vzhledem k nízkému intelektu. V oblasti, získávání znalostí, dovedností, procvičování a upevňování informací je vhodné střídat více forem práce (např. opakování, doučování). Důležitá je i kontrola zda žák danému postupu a požadovaným pokynům rozumí. V oblasti výkladu nového učiva vyžaduje pomalejší tempo, opakované vysvětlení a názorné pomůcky. Důležitá je i pochvala a motivace. Spolupráce s ním, byla a je náročná. Chlapec M. se musel pod dohledem paní asistentky a spolupráce vyučujících pedagogů naučit respektovat pravidla a sociální návyky, aby se eliminovali střety mezi ním a spolužáky. Vše se hlavně zmírnilo a změnilo díky tomu, že se začalo a chtělo se, vše řešit nejen ze strany vedení, ale i vyučujících a asistenta pedagoga. Důležité bylo se spolužáky komunikovat a dostatečně je informovat o pravdivém zdravotním stavu chlapce M., že tento stav si sám nezvolil, že ho má daný a respekt a porozumění se očekává nejdříve z jejich strany. Že jejich vzájemné soužití a vzdělávání bude, jak vysoce tolerantní se naučí být, a tato tolerance povede k lepšímu vzájemnému porozumění, respektu, uznání a chlapcovo učení se běžným pravidlům, sociálním návykům a lepšímu začlenění do jejich kolektivu. Nyní s menší koordinací vyučujícího a dohledem asistenta pedagoga se naučili spolužáci i chlapec nejen vzájemného respektu a soužití ve třídě ale i tolerance, spolupráce a podpory. Nyní chlapec M. třída respektuje s menšími poznámkami, a naopak nereagují na jakýkoliv podnět z jeho strany, aby i jemu samotnému došlo, že to co dělá je nevhodné a je lepší to nedělat. Občas sami vyhledávají jeho přítomnost a komunikují s ním a dokonce se zúčastnil i společného výjezdu do školy v přírodě.

Shrnutí problémy chlapce jsou patrné ve všech oblastech komunikačních, nesprávnému porozumění slovních instrukcí i v osvojování nových dovedností a znalostí. Ve vzdělávacím procesu žáka je vhodnější se soustředit a rozvíjet dovednosti, ve kterých se žák může posunout vůči svým schopnostem a dispozicím které má. I přes velké úsilí, velkého respektu spolužáků a pedagogů k bezproblémovému začlenění chlapce M. do třídy je stále velice slabým terčem posměchu a narůstající hrozby šikany. Zde ve školním prostředí má vedle sebe někoho, kdo jeho situaci chce řešit, ale i přesto se neobejde bez drobných konfliktů jak z jeho strany i jeho spolužáků. V tomto prostředí je dnes a denně už několik let. Jaké začlenění však

bude v jiném prostředí, záleží na něm samotném ale i ostatních osob v naší společnosti a jejich tolerance a respektu vůči těmto osobám.

2. Případová studie - chlapec V.

Osobní charakteristika žák V. navštěvuje 8. Třídou základní školy. Byl postupně a více začleněn mezi své vrstevníky v kmenové třídě. Ve třídě se k ostatním chová kamarádsky a rád navazuje bližší kontakty se spolužáky. Při neshodě reaguje podrážděně, impulzivně, nebo naopak velmi přecitlivěle. Rád rybaří a preferuje pohybové aktivity.

Z dostupných vyšetření chlapec V. je zařazen do vzdělávacího programu s IVP (individuální vzdělávací program) s pedagogickou asistencí. Jeho aktuální intelekt se pohybuje v hraničním pásmu. Trpí poruchou pozornosti, dysgrafií, dyslexií, dysortografií, jedná se o rysy vývojové dysfázie. Kontakt navazuje bez problému, spolupracuje, má drobné výkyvy chování, hlavně při zátěži a únavě reaguje impulzivně, je medikován.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem spolupráce v hodinách vyžaduje u žáka individuální přístup. Vhodně zvolené pracovní tempo usnadňuje žákovi lépe zpracovat dané pokyny. Problém nastává při větší zátěži např. písemný projev žáka, orientace v textu a vyhledávání, zpracovávání informací. Zátěž se projevuje u žáka nervozitou, podrážděním, impulzivním chováním. Po uklidnění žák pracuje, je však nutná důslednost, motivace a odpočinek. Práce v hodinách je proměnlivá. Odvíjí se od aktuální kondice žáka, jeho motivace, a zda chce pracovat. Ve vyučovacích hodinách pracuje s rozdílnou intenzitou. Na vhodně zvolenou motivaci žák reaguje kladně a s vyšší aktivitou. Ve vyučovacích hodinách využívá kompenzační pomůcky např. míčky k udržení pozornosti, přehledy učiva, tablet pouze v daném časovém úseku, pro zpracování konkrétního zadaného úkolu. Po uklidnění žák pracuje, respektuje pokyny a plně si uvědomuje své chování a je velmi citlivý. Asistence vyžaduje respektovat osobní pracovní tempo, kratší úseky zátěže, vhodnou motivaci. Při psaní je nutné kontrolovat písemný projev žáka. Vzhledem k opakovanému zapomínání učebnic a sešitů je vhodná kontrola domácí přípravy na následující den na vyučování ze strany rodičů. Problémové a obtížné předměty u žáka dle jeho handicapu je především český jazyk a písemný projev žáka např. výpisky. Obtížně zvládá i výtvarnou výchovu, kde není výrazně

zručný a nápaditý. Naopak vyniká v přírodopisu, který ho baví a má kladný vztah k přírodě a částečně v matematice. Vyniká i při práci s počítačovou technikou.

Shrnutí žák obtížně zvládá své komunikační, písemné projevy a zručnost v praktickém životě, vůči svému handicapu. Naopak si osvojuje a rozvíjí dle svých možností a limitů dovednosti z oblasti přírodovědných, pohybových a počítačových aktivit. Je velice precitlivělý a důvěřivý vůči svému okolí, které pro něj může představovat v budoucnu i hrozbu.

3. Případová studie – chlapec F.

Osobní charakteristika chlapec F. i přes své veliké komunikační deficity je u svých vrstevníků velice oblíben nejen u děvčat, ale i chlapců. Je kamarádský, spolupracuje, rád se směje, je zábavný a vyhledává jakoukoliv společnost. Rád sportuje a zdokonaluje se při práci s počítačem.

Z dostupných vyšetření chlapec F. trpí výraznou koktavostí, dysfázií, přetrvávají grafomotorické obtíže a obtíže ve vnímání v souvislosti s řečovou vadou. Chlapec je aktuálně s intelektovými schopnostmi celkově v pásmu podprůměru.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem chlapec je vzděláván bez IVP s pedagogickou intervencí, která je na škole zajištěna speciálním pedagogem. Pod jeho vedením spolupracuje se žáky i asistent pedagoga. Ve vzdělávacím procesu žáka je velmi důležitý individuální přístup vyučujících i asistenta pedagoga. Především mu poskytujeme zvýšenou míru podpory, pochvaly, povzbuzení, pečlivého vysvětlení učiva a instrukcí, prodloužení času při snížené schopnosti pracovní, sluchové a zrakové. Zadáání cvičení nebo domácího úkolu píšeme na tabuli a zkontrolujeme, zda si žák úkol správně zapsal. Testy žák dostává s napsanými otázkami, pracovní listy natištěné, aby měl dostatek času na zpracování a nedocházelo z jeho strany k nekvalitnímu přepisu. Vzhledem k jeho oslabeným vyjadřovacím schopnostem a rozvíjení paměti se snažíme aby, žák se snažil komunikovat, vyprávět a i vzhledem k handicapu používal mluvené slovo a písemný projev např. zapisoval ve zkratkách a klíčových slovech. Vzhledem k handicapu, který žák má, vzdělávací proces je zohledněn ve

všech předmětech, které zvládá průměrně vůči svým limitům. Výrazně vyniká v pohybových aktivitách a všeobecných znalostech k vybraným tématům, které ho zajímají.

Shrnutí chlapec F. je snaživý, spolupracuje a vůči svému handicapu se snaží sám posunout hranice svých dovedností a znalostí při osvojování ve vzdělávacím procesu. Komunikační deficit vnímá ale, nebere ho sám jako překážku, naopak se s ním učí zacházet a rozvíjet jak v písemném projevu, tak v mluveném slovu.

4. Případová studie – chlapec T

Osobní charakteristika chlapec T. je ve třídě oblíbený, jeho status se ale často mění vzhledem k jeho aktuálnímu chování. Je oblíbený a komunikativní. Je fyzicky a sportovně velmi zdatný a výrazně v těchto kvalitách vyniká a rozvíjí je i jako své mimoškolní aktivity. Hraje aktivně basketbal, kde tyto přednosti rozvíjí a je podporován i rodiči.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem v průběhu vyučování je nutné nastavení pravidel, které musí být jednotná pro všechny předměty. Projednají se s rodiči i chlapcem a sám je bude respektovat. Pozornost a aktivita v hodinách se s délkou vyučovací hodiny zhoršuje. Je nutné střídat zátěž a uvolnění a největší zátěž směřovat na začátek vyučování, jelikož se u žáka s délkou času zvyšuje neklid, únava, nepozornost. Pokud některé z hlavních předmětů jsou v pozdějších vyučovacích hodinách ověřit si u žáka ihned zpětnou vazbou, nebo ústním vyzkoušením zvládnutí vědomostí např. zvládnutí učiva, správného písemného projevu. S náročností učiva se u žáka projevují potíže s pamětí, nebo nepochopení učiva a špatná fixace nových informací. Je nutné doučování, aby se u chlapce výrazně nezhoršil prospěch. Je nutné ve vyučovacích hodinách používat kompenzační pomůcky, přehledy učiva, gramatické přehledy, násobky. Díky deficitu vizuomotorické koordinaci se obtížně orientuje na mapě, na tabuli, nebo v učebnici hledá text. Během vyučovací hodiny je nutné u žáka se průběžně ujišťovat o tom, že pracuje, rozumí zadanému úkolu a respektovat jeho osobní tempo.

Shrnutí deficity, které žák má, si uvědomuje, umí požádat sám o pomoc v případě obtížného pochopení a zpracování zadaného úkolu. Při osvojování nových i stávajících dovedností je nutné opakování a ověřování, zda tomu sám rozumí a respektovat jeho pracovní tempo a

limity intelektu. Deficity si uvědomují i rodiče a naopak u chlapce rozvíjejí a podporují sportovní aktivity, ve kterých výrazně vyniká.

5. Případová studie – chlapec J.

Osobní charakteristika chlapec J. je milý. Nemá moc kamarádů. Spolužáci si ho moc nevíšimají, je velice pomalý a lehce reaguje na okolní podněty. Rád maluje a zdokonaluje se v práci na počítači.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem v průběhu výuky dochází ke zhoršování pozornosti a k zpomalení pracovního tempa. Největším problémem je psaní, ke kterému nemá pozitivní vztah. Důležitá je motivace a zkrácené úseky pro splnění zadaného úkolu, nebo ho nahradit doplňováním, dozkoušením, aby se dala ohodnotit zadaná práce. Při orientaci na tabuli, v textu v mapách vyžaduje přítomnost asistenta pedagoga, ta chlapci pomáhá s orientací učiva, vysvětluje zadané instrukce a snaží se, aby chlapec J. pochopil zadaný úkol, především v hlavních předmětech, kde se zvyšuje nejistota chlapce. Asistent pedagoga dále napomáhá v sociální oblasti, o přestávkách a v řešení konkrétních situací. Chlapec je medikován pro lepší zvládnutí denního režimu. Je v péči pěstounů, se kterými pravidelně dochází k psychologovi ohledně poruchy attachmentu. V průběhu vyučování se občas objevují úzkosti z oddělení od pěstounů a v tomto afektivním chování je nutné zachovat klid a podpořit chlapce. Důležité je stanovení jasných pravidel s laskavým přístupem.

Shrnutí u žáka J. došlo díky přítomnosti asistenta pedagoga a pravidelnému doučování k výraznému zlepšení v oblasti čtení a psaní, které je úhledné a dokáže se sám na určitou dobu soustředit. Individuální přístup a rozdělení úkolu po částech žákovi pomáhá k lepšímu osvojení nových i stávajících dovedností. Nadále je však nutná spolupráce školy, pěstounů a odborného lékaře.

6. Případová studie – chlapec S.

Osobní charakteristika vzhledem k impulzivnějšímu chování žáka a vysoké aktivitě a energii, kterou žák má je častým a výrazným problémem při komunikaci a začleňováním žáka mezi své vrstevníky. Přesto dokáže při jasných pravidlech být milý a komunikativní. Je aktivní a rád sportuje.

Průběh vzdělávání a spolupráce se žákem vzhledem k obtížím v chování se u žáka objevuje nepozornost, impulzivita a neklid. Žák S. potřebuje důsledný režim, řád, který je ale spojen s citovým přístupem. Je třeba aktivovat pozornost např. očním kontaktem, lehkým dotykem. Hlavním problémem u chlapce je psaní, lepších výsledků dosahuje ústním zkoušením. K ověřování gramatických dovedností je vhodnější využívat doplňovací cvičení, zvolit dostatečné tempo a ústně si ověřit, že chápe instrukce a zadání. Používat kompenzační pomůcky např. přehledy s vyjmenovanými slovy a využívat spíše pro lepší osvojování dovedností názorné pomůcky, přečtení a vysvětlení zadaného úkolu. Je nutná zpětná vazba porozumění a opakování starší učební látky. Žák S. by neměl pracovat pod nátlakem, vhodná metoda a motivace vede žáka k dokončení a vypracování úkolů. V písemném projevu hodnotíme žáka tolerantněji, vhodnější forma ověřování znalostí je ústní. U žáka hodnotíme osvojené znalosti a dovednosti daného předmětu, nikoliv gramatické chyby a hodnotit tu část, kterou stihl vypracovat.

Shrnutí při spolupráci se žákem je nutné zohlednit pracovní tempo, individuální přístup a při ověřování dovedností zvolit spíše ústní ověřování a názorné a praktické ukázky. Při práci v hodině musí mít nastavené pravidla, které sám dodržuje. Hodnotit žáka vzhledem k jeho limitům, snahy, a aktivity. Podpora a spolupráce s asistentem pedagoga, doučováním a důslednou domácí přípravou napomáhá žákovi k efektivnějšímu výkonu.

Tabulka 4- Očekávané výstupy RVP

Srovnávání očekávaných výstupů s výstupy RVP pro základní školy		
RVP pro ZV žáků	RVP pro žáky s hraničním intelektem	RVP pro žáky s MP
Český jazyk a literatura, čtení, komunikační schopnosti		
<p>Žák rozlišuje spisovné a nespisovné jazykové útvary, uvědomuje si potřebu spisovné výslovnosti, dokáže pracovat se základními jazykovými příručkami, ovládá pravopisné jevy, ovládá základy studijního čtení, umí formulovat myšlenky</p>	<p>Žák by měl</p> <p>Vzhledem ke specifickým poruchám učení a intelektu žáka jsou narušeny základní znaky čtenářského výkonu, rychlost, správnost, porozumění čteného textu i obsahu. Žáci v tomto pásmu nejsou vždy schopné plnit obtížnější výstupy pracovních návyků.</p>	<p>Žák by měl</p> <p>Myslíme tím, že u žáků s MP musíme respektovat jejich individuální možnosti. Mnoho žáků s MP tyto očekávané výstupy nezvládá, nebo je zvládá pouze v některých předmětech a oborech a to i pro vzdělávání na ZŠ speciální.</p>

Matematika a její aplikace – početní operace

<p>Žák ovládá matematické pojmy, chápe a provádí a porovnává početní operace, které zdůvodní, zvolí postup a ověří výsledek, řeší slovní úlohy úvahou, ovládá a rozlišuje základní pravidla a pojmy rýsování</p>	<p>U žáka se projevuje narušená schopnost provádět matematické operace sčítání, odčítání, násobení, dělení- nedostatečné osvojení násobilky, problém s počítáním z paměti, problém v řešení úloh v podobě nedostatečného porozumění textu, v rýsování problém s hrubou a jemnou motorikou</p>	
---	---	--

42

⁴² <http://www.zsnovosedlice.cz/>

5.5 Dotazníkové šetření

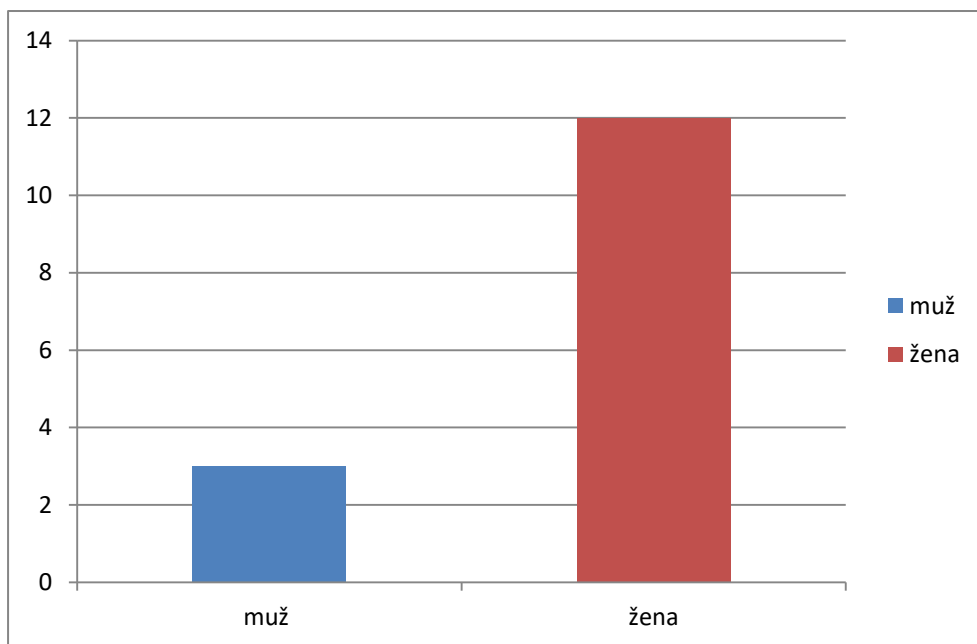
Zkoumaný vzorek tvořily oslovené učitelky ze základní školy v Teplicích-Novosedlicích. Celkem bylo osloveno 15 respondentů. Dotazník vyplnili respondenti v plném počtu. První čtyři otázky jsou spíše doplňkové, poskytují nám určitou představu o pedagogickém sboru školy (pohlaví, věk, vzdělání a délka pedagogické praxe).

Na zkoumaný soubor byla použita dotazníková metoda. Zaměřuje se na zjištění konkrétní vyučovací metody a osvojování znalostí a dovedností ve vzdělávání žáků s hraničním intelektem na druhém stupni základní školy. Učitelům byly dotazníky předkládány s výkladem, pro vyloučení případného nedorozumění. Jejich odpovědi jsem vyhodnotila a názorně zpracoval pomocí sloupcových grafů.

Otázky z dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Jste muž, nebo žena?

graf 1 Rozdělení respondentů dle pohlaví

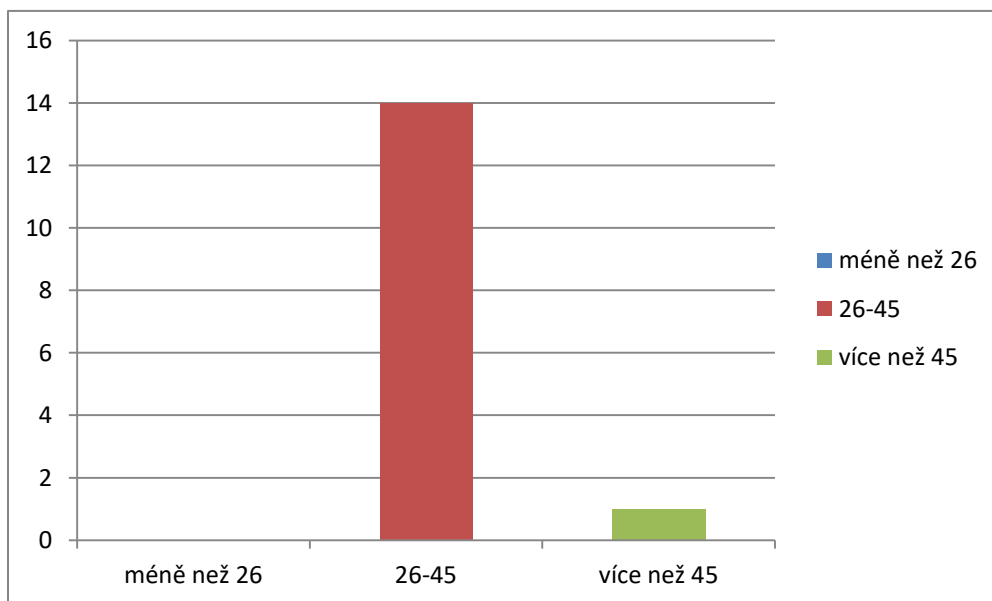

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Jedná se o identifikační otázku, ze které vyplývá, že mezi respondenty jsou zastoupeny převážně ženy.

Otázka č. 2: Jaký je Váš věk?

graf 2 Rozložení respondentů dle věku

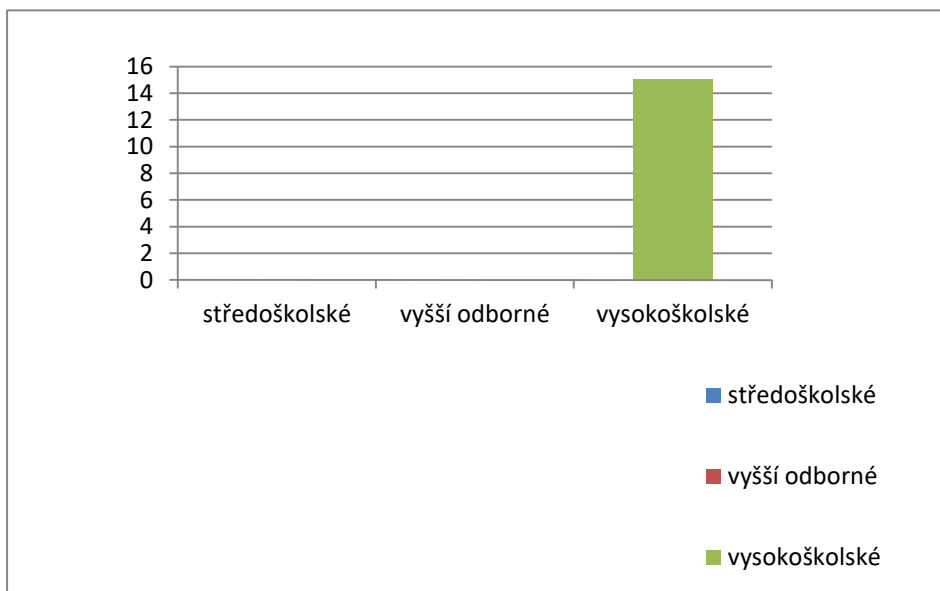

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Jedná se o otázku, která nám poskytuje představu o věkovém rozložení pedagogů na této základní škole. Jak je z grafu patrné, nejvíce dotazovaných učitelů bylo ve věkovém rozmezí 26-45 let. Vedení školy klade důraz na mladý kvalifikovaný pedagogický sbor, který je více schopen realizovat moderní styly výuky.

Otázka č. 3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

graf 3 Rozdělení respondentů dle vzdělání

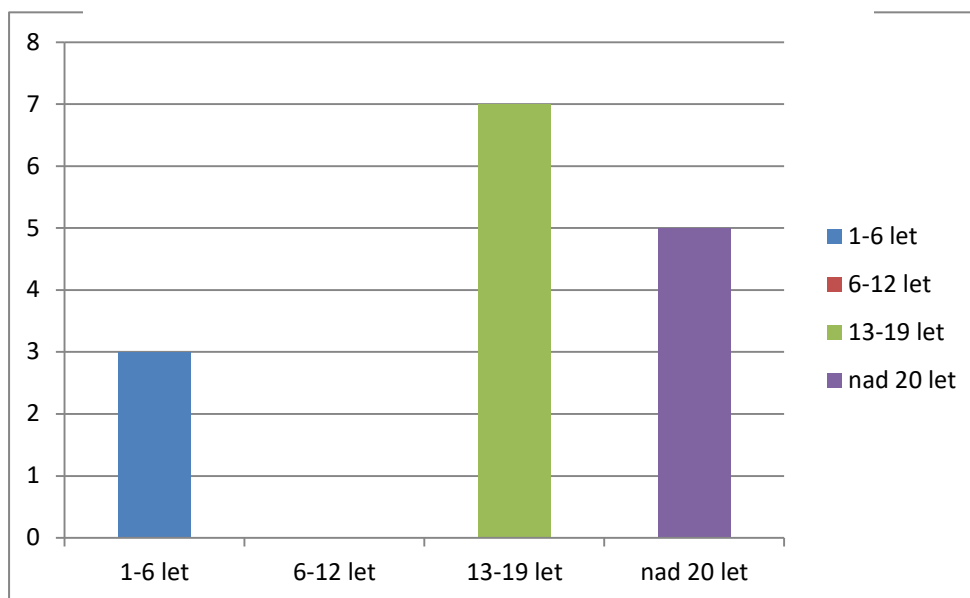

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Z tohoto grafu je jednoznačné, že všichni pedagogové na této škole mají vysokoškolské vzdělání a jsou kvalifikovanými zaměstnanci školy.

Otázka č. 4: Jaká je délka Vaší pedagogické praxe?

graf 4

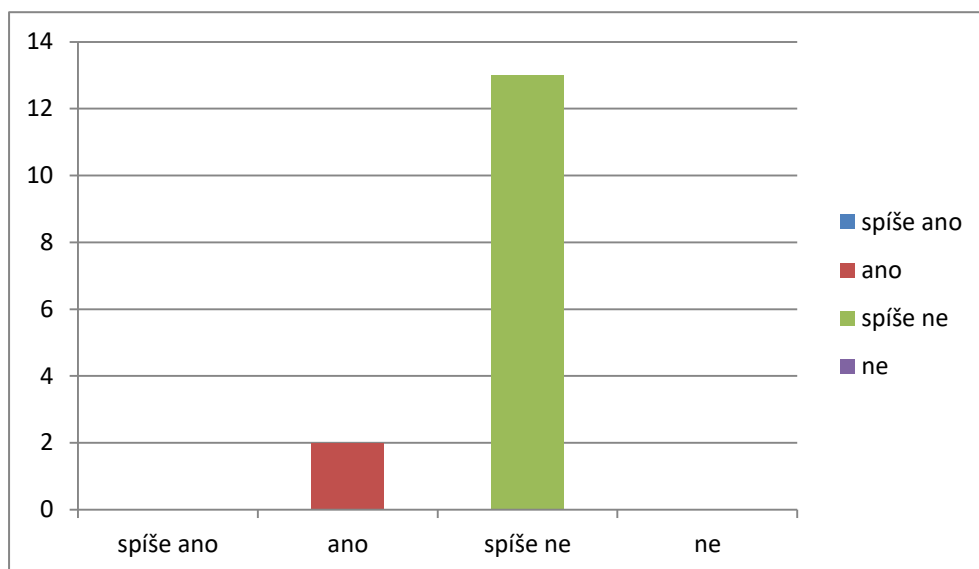

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Nejvyšší počet dotazovaných pedagogů má délku praxe v rozmezí od 13-19 let. Velký rozdíl z grafů není ani v pedagogické praxi u učitelů, kteří mají praxí nad 20 let.

Otázka č. 5: Domníváte se, že nastoupí-li do třídy žák se speciálními vzdělávacími potřebami, máte dostatek informací ohledně jeho vzdělávání?

graf 5

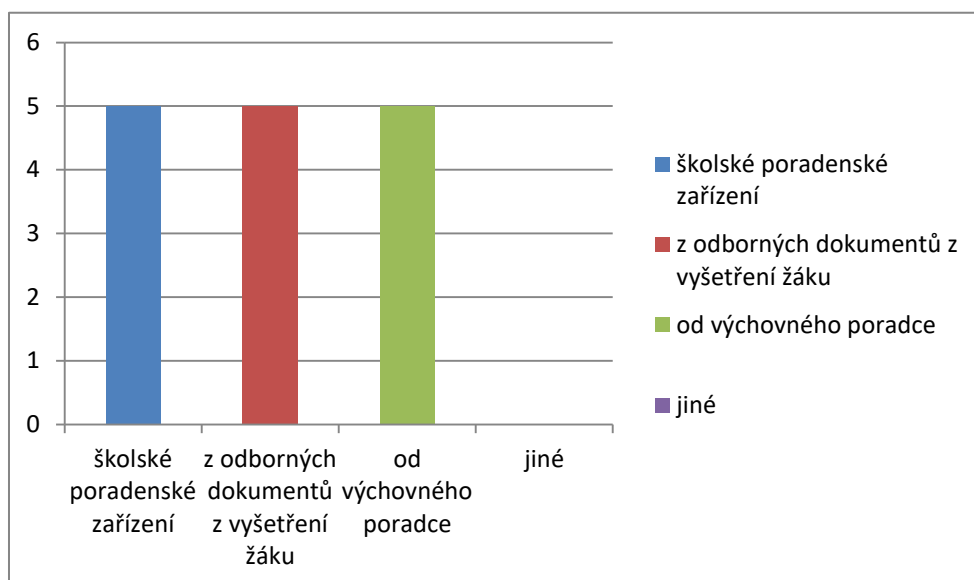

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Na tuto otázku, odpověděli „ano,, pouze ty pedagogové, kteří mají vzdělání v oboru speciální pedagogiky. Ostatní pedagogové si nejsou jisti přesnými vzdělávacími postupy u žáků s jakýmkoliv handicapem a potřebami a musí si patřičné informace zjišťovat a získávat během své pedagogické praxe a doškolováním.

Otázka č. 6: Definujte, kde zjišťujete informace o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

graf 6

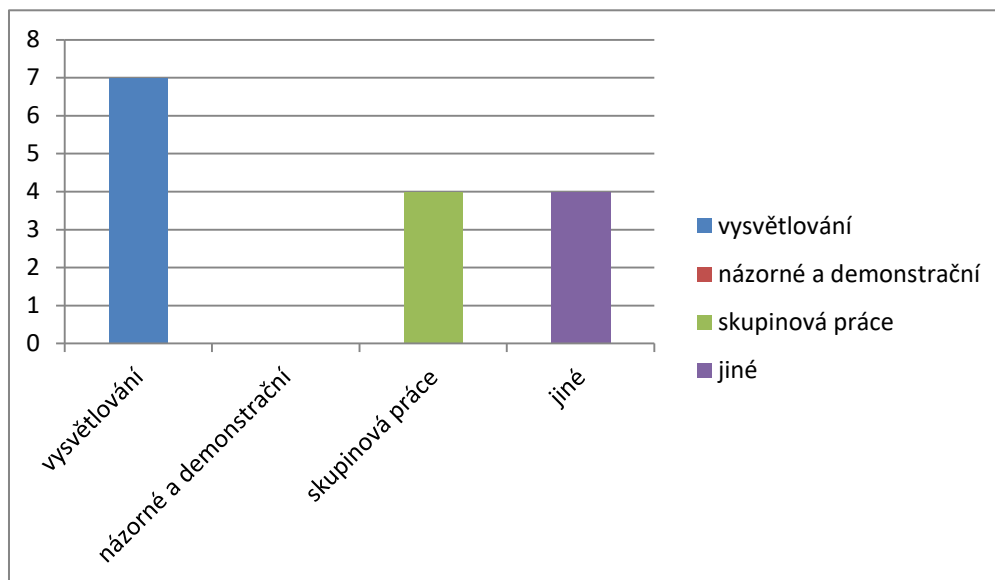

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Z grafu je jednoznačné, že informace o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami získávají učitelé ze školského poradenského zařízení, kde jsou žáci diagnostikováni jednotlivými odborníky, se kterými spolupracují jak rodiče žáků, tak škola. Diagnostika žáka je počátečním bodem pro nastavení vzdělávacího procesu žáka. Prostředníkem mezi školským zařízením a školou je výchovný poradce, nebo speciální pedagog školy, který poskytuje odborné dokumenty vyučujícím pedagogům. Odborné dokumenty jsou rozhodujícím faktorem pro veškeré informace o metodách výuky, pedagogické podpoře a hodnocení žáka.

Otázka č. 7: Vyjmenujte, jaké metody výuky se žáky s hraničním intelektem využíváte?

graf 7

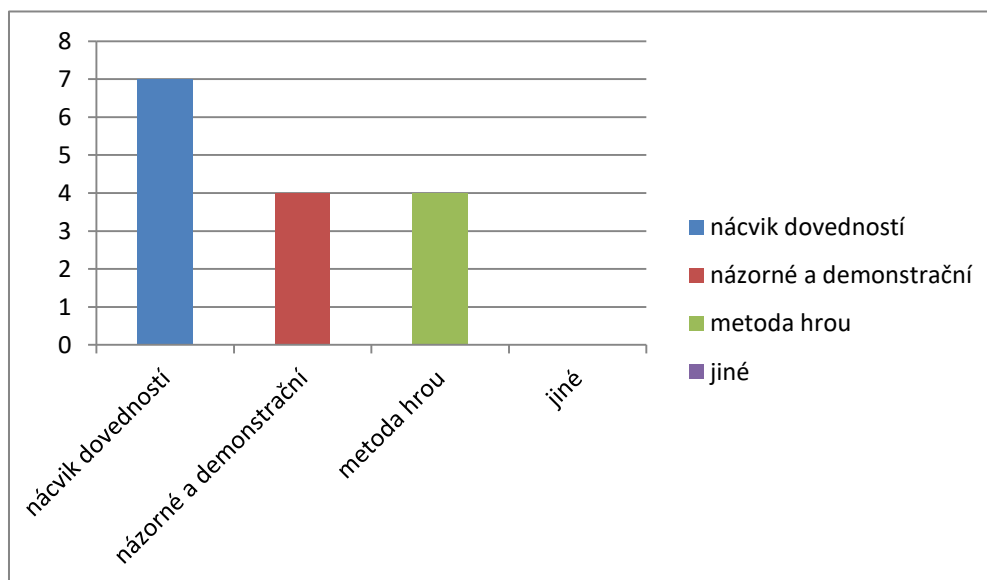

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Tato otázka měla prověřit nejčastěji používané metody ve vzdělávacím procesu pro osvojování a získávání dovedností u žáků s hraničním intelektem, ale i běžných žáků. Z grafů je patrné, že většina pedagogů využívá informačně- receptivní metodu, kdy učitel předává hotové informace, které realizují v hodině výkladem, vysvětlováním, popisem, pomocí obrázků, tištěného textu, poslechem a demonstračních pokusů. Osloveni respondenti měli prostor popsat svými slovy i jiné metody. Z grafu můžeme vyčíst, že ve stejném poměru se učitelé vyjádřili o nejčastěji používaných metodách jako je spolupráce s asistentem pedagoga a pedagogická intervence žáků.

Otázka č. 8: Zvolte, jaká metoda je dle Vašeho názoru pro výuku žáků s hraničním intelektem nejefektivnější?

graf 8

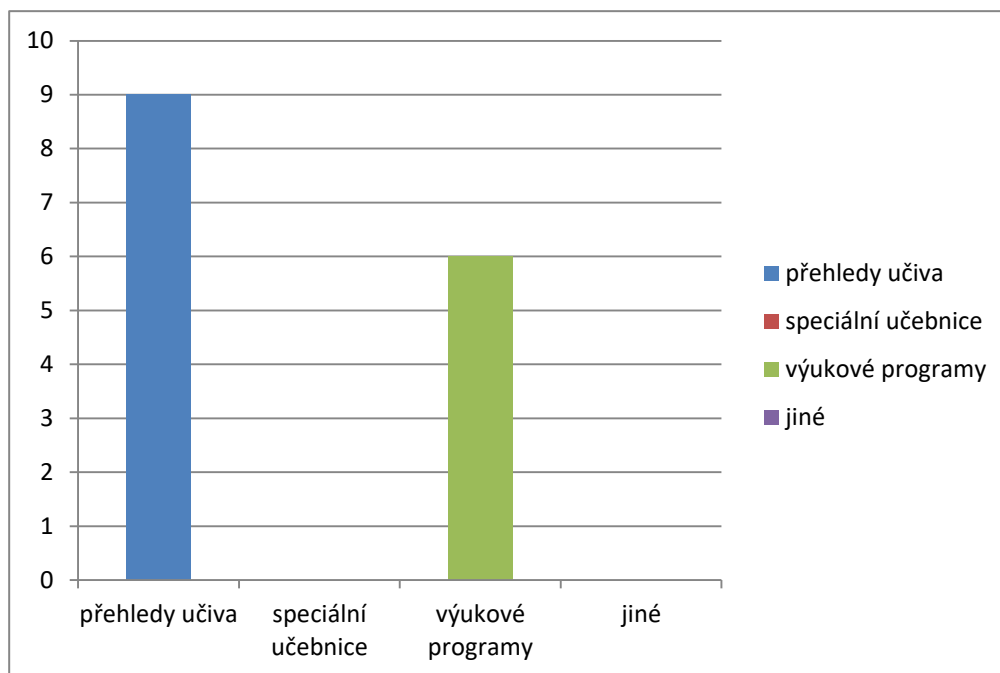

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Tato otázka měla za úkol ověřit nejčastější a nejpoužívanější metody u žáků s hraničním intelektem. Cílem bylo zjistit, která co nejvíce napomáhá k nejefektivnějšímu osvojování dovedností u těchto žáků. Nejvíce pedagogů se shodlo, že nejvíce znalostí si žáci osvojují nácvikem praktických dovedností založené na vlastní aktivitě a činnosti žáka (pohybových, pracovních, výtvarných). Ve stejném poměru z grafu vyčteme metody formou hrou a demonstrační metoda. Demonstrační metoda, základem nepředvádění a pozorování předmětů, jeví tak, aby vše bylo předváděno všem smyslům např. viditelné pro zrak, slyšitelné sluchu, vonné čichu a dalším smyslům jako je hmat a chuť.

Otázka č. 9: Definujte, jaké speciální pomůcky nejvíce využíváte při edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

graf 9

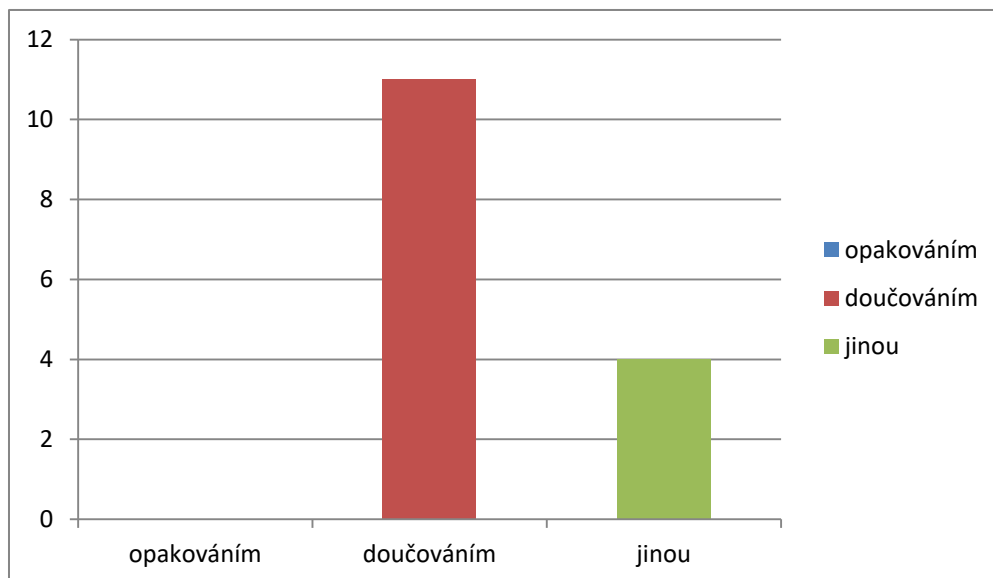

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Z grafu můžeme vyčíst, jaké speciální pomůcky nejvíce využívají pedagogové na této škole. Důležitou a častější pomůckou jsou jednotlivé přehledy vyučujících předmětů a s menším rozdílovým počtem výukové programy na počítači.

Otázka č. 10: Uved'te, jakou metodou upevňují nové a stávající dovednosti žáci s hraničním intelektem?

graf 10

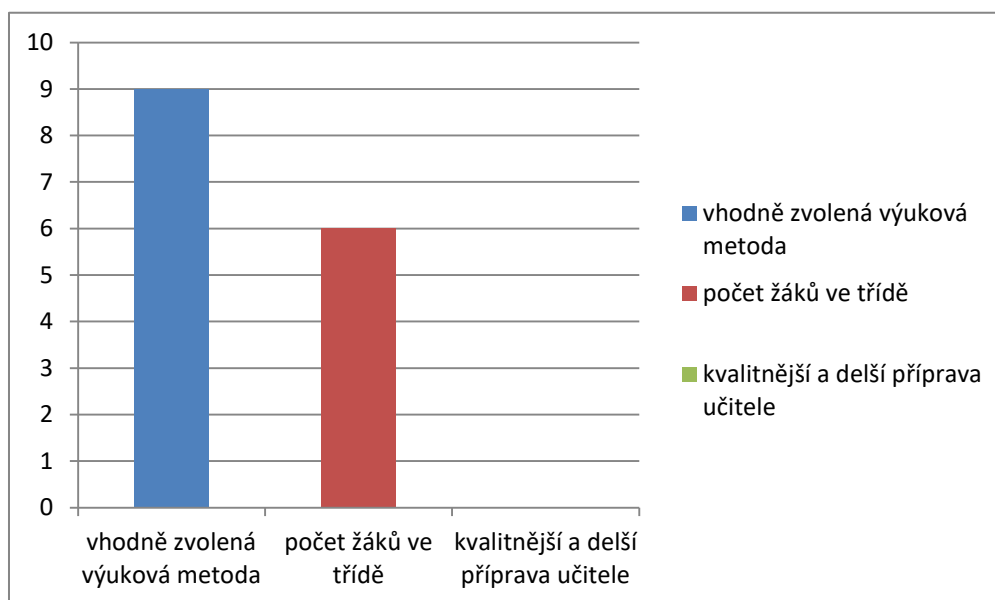

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Z grafu je patrné, že naprostá většina pedagogů využívá pro upevňování znalostí a dovedností metodu doučování a v prostoru pro volnou odpověď „jinak,, se zmínili o ústním dozkoušení žáků s odůvodněním.

Otázka č. 11: Přesně definujte, co ovlivňuje výkon žáka s hraničním intelektem ve výuce při osvojování dovedností?

graf 11

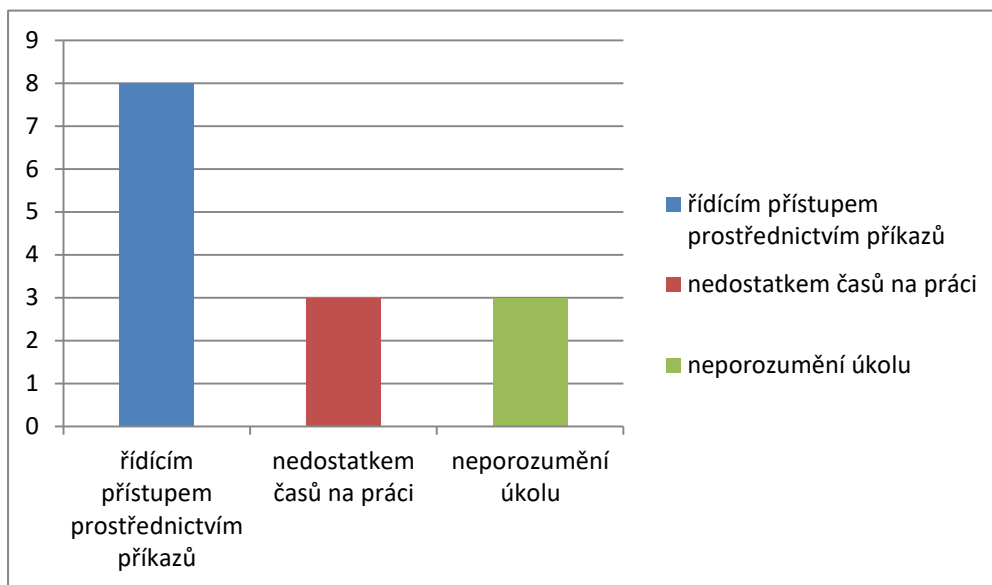

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Tato otázka měla za úkol prověřit, učitelský sbor a jejich metody ve vyučovací hodině, tak stanovenou hypotézu „H,,. Co oni sami cítí prakticky a nejčastěji využívají a předpokládají, že je ve vzdělávacím procesu žáků s hraničním intelektem důležité pro osvojování dovedností a větší samostatnost těchto žáků a jejich následné začlenění do společnosti. Z grafu je patrné, že vhodně zvolená metoda výuky, přizpůsobená k limitům všech žáků ve třídě, nejen integrovaných, ale i běžných musí vést žáky ke kolektivní spolupráci. Učitel tak záměrně uspořádá činnosti žáka a učitele, tak aby vedly k úspěšnému výukovému cíli. Spolupráce všech účastníků vzdělávacího procesu, je zásadní a z grafu ukazuje na poměrně veliký vliv na počet žáků ve třídě, který je ovlivněn potřebou individuálním přístupem vůči limitům a handicapu žáka.

Otázka č. 12: Přesně definujte, kdy dochází ke snižování osvojovaných dovedností v hodinách u hraničních žáků?

graf 12

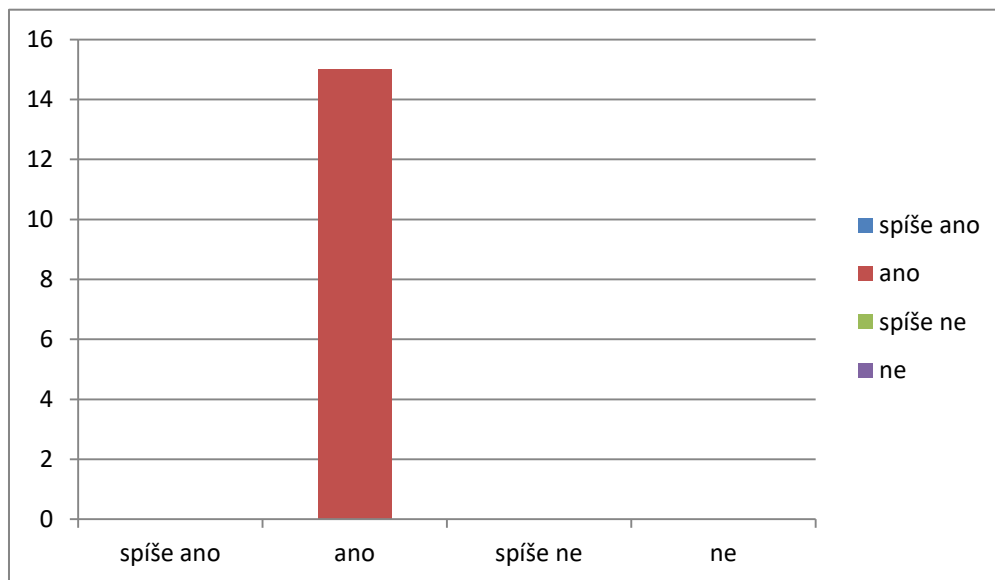

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Tato otázka prověřuje odpověď na stanovenou výzkumnou otázku v praktické části. Z uvedeného počtu je patrné, že přístup učitele ke všem žákům v hodině je důležitý pro celkový osobní rozvoj. Uvedeným počtem z grafu předpokládáme, že učitel, který nepřipouští diskuzi, vyžaduje poslušnost a bezpodmínečné plnění úkolů je velmi náročný, autoritativní a vyžaduje podřízení se. Graf poukazuje i na nedostatek času pro splnění zadaného úkolu, vzhledem k limitům žáka, nebo neporozumění úkolu, což vede ke stresu a demotivaci žáka. Předpokládáme, že opakem direktivního přístupu je učitel, který vyvolává u žáků zvědavost, tvořivost, který respektuje individuální zájmy, hodnoty, postoje a limity každého žáka vzhledem k jeho handicapu.

Otázka č. 13: Zlepší, dle Vašeho názoru přítomnost AP ve třídě průběh vyučování?

graf 13

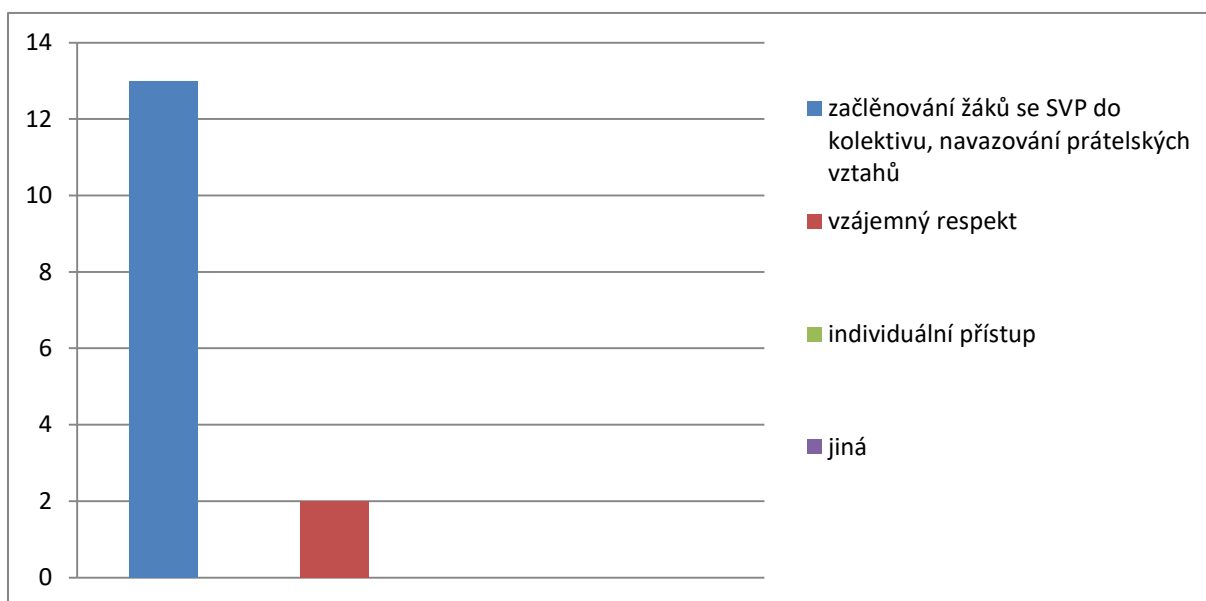

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Z grafu je jednoznačné, že pedagogové na této škole berou přítomnost asistenta pedagoga velmi pozitivně. Spolupracují v zájmu všech žáků ve třídě, doplňují se navzájem ve prospěch všech. Komunikace a předem stanovené pravidla mezi učitelem a asistentem vedou ke vzájemné spolupráci, pomoci a podpoře jak žákům mimořádně nadaným, žákům s určitým typem handicapu, tak běžným. Asistent pedagoga vždy pracuje pod dohledem učitele, není kvalifikovaný řídit vyučovací hodinu. Ze získaných zkušeností, ale mohou poukázat, že takto pozitivní přístup učitelů k asistentům pedagoga nebyl okamžitý. Vyžadoval čas pro poznání se a vzájemný respekt.

Otázka č. 14: Jaká pozitiva vidíte při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole?

graf 14

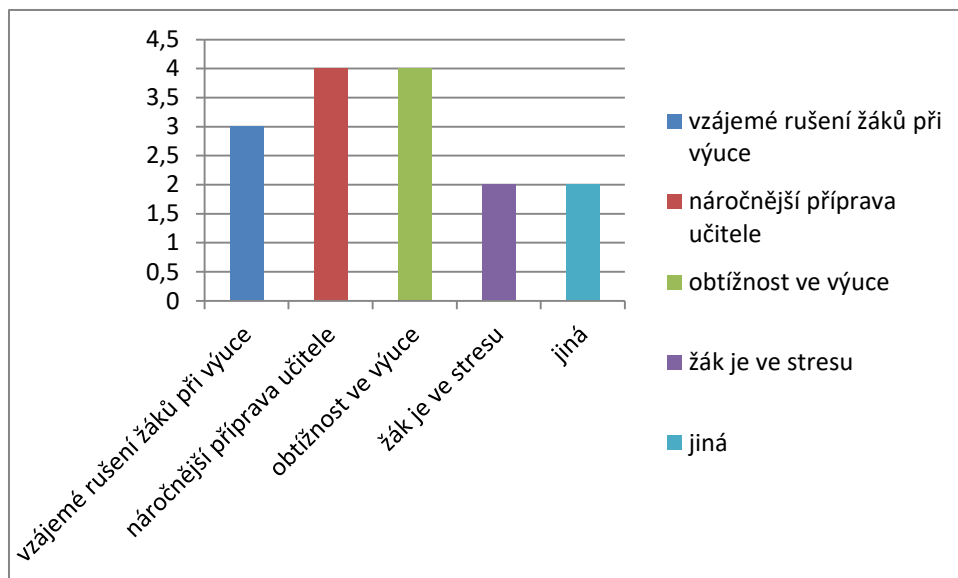

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Odpovědi na tuto otázku se u většiny dotazovaných respondentů shodla na začleňování těchto žáků do kolektivu a vzájemném respektu žáků s handicapem a žáků intaktních. Respekt, možnosti porovnávání jsou součástí pro rozvoj osobnosti každého z nás.

Otázka č. 15: Jaká negativa vidíte při společném vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole?

graf 15

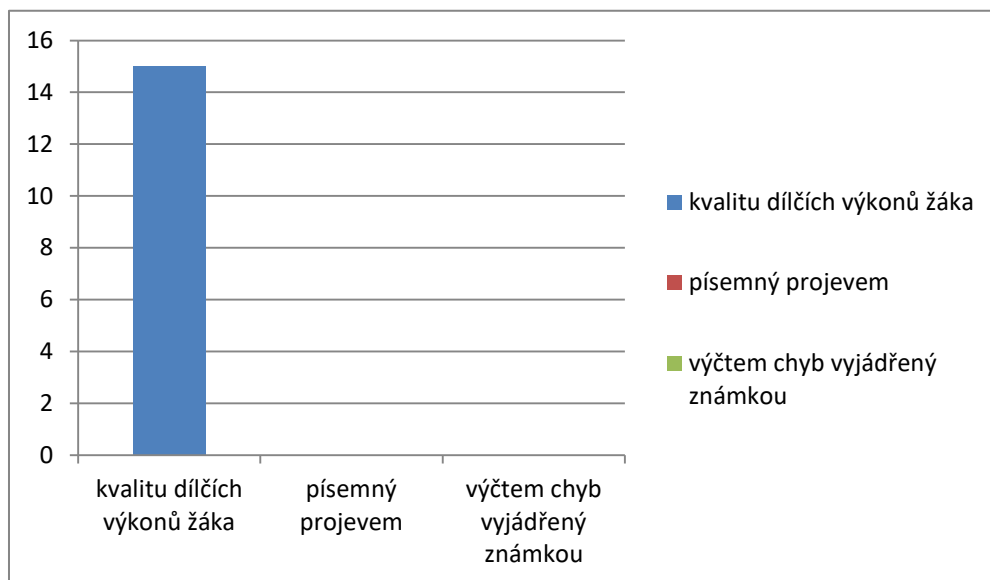

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Negativem pedagogové shledali ve stejném poměru v náročnější přípravě učitele a obtížnosti ve výuce. Vysoká obtížnost v některých předmětech mnohdy nedovoluje žákům s hraničním intelektem pojmout výklad učitele a vede spíše k demotivaci žáka. Poměrně častým problémem, je z odpovědí vyučujících pedagogů i vzájemné rušení žáků při výuce. Nutný individuální přístup, ze strany asistenta pedagoga. Komunikace v hodině, opakování učební látky, žákům se speciálními vzdělávacími potřebami je rušivým elementem ve výkladu vyučujícího pedagoga pro ostatní žáky ve třídě.

Otázka č. 16: Uveďte, kritéria hodnocení u žáků s hraničním intelektem?

graf 16

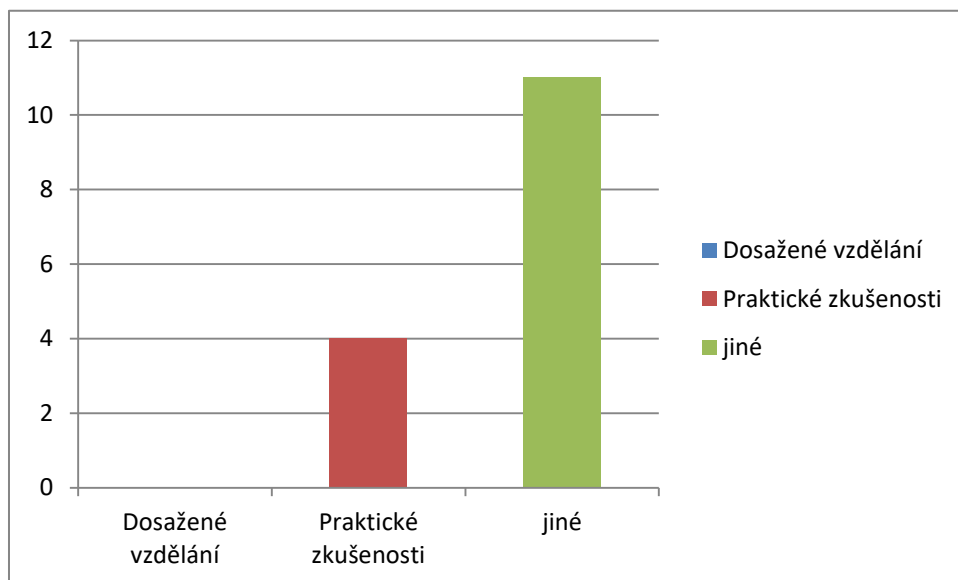

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Odpověď na tuto otázku se jednoznačně shoduje se v jedné odpovědi. Pedagog u žáka s hraničním intelektem hodnotí kvalitu dílčích výkonů v zadané práci. Nehodnotí žáka podle toho, co nestihl vypracovat, nebo výčtem chyb, které jsou mnohdy patrné z limitů a handicapu žáka. Důležitým faktorem pro hodnocení je i snaha, aktivita a aktuální stav, ve kterém se žák nachází.

Otázka č. 17: Co si myslíte, že ovlivňuje uplatnění žáka s handicapem na trhu práce?

graf 17

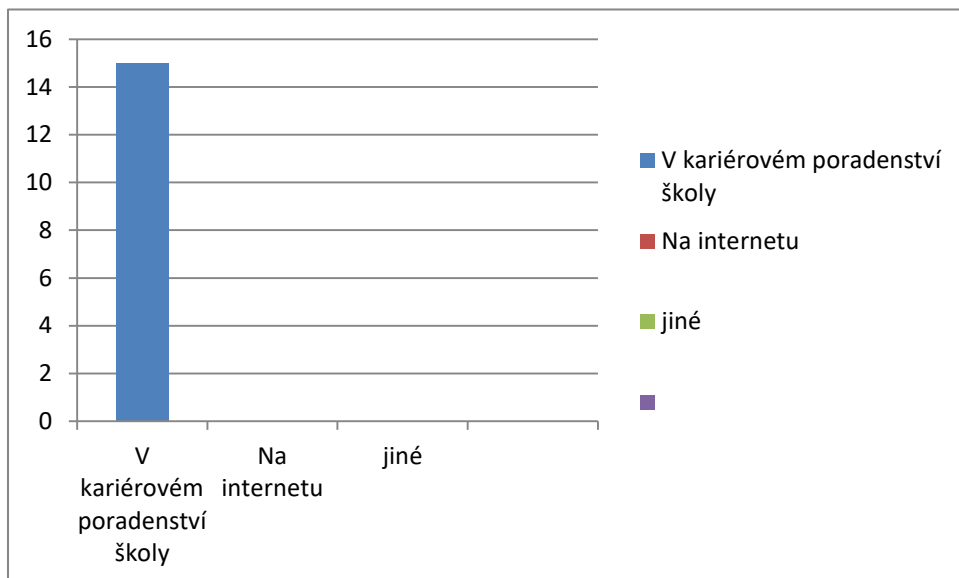

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: V této otázce se oslovení respondenti více vyjádřili ve volné nabízené otázce, kde odpověděli, že konkrétní handicap, hraniční pásmo, limity žáka ovlivňují jejich uplatnění, jelikož tato hranice jim mnohdy neumožňuje plnit stupňující se a náročnější pracovní úkony. Ostatní, se domnívají, že praktické zkušenosti a dovednosti takového žáka také mohou osobnostně rozvinout.

Otázka č. 18: Dle vašeho názoru, kde získávají informace žáci na vaší škole s hraničním intelektem, při volbě budoucího povolání?

graf 18

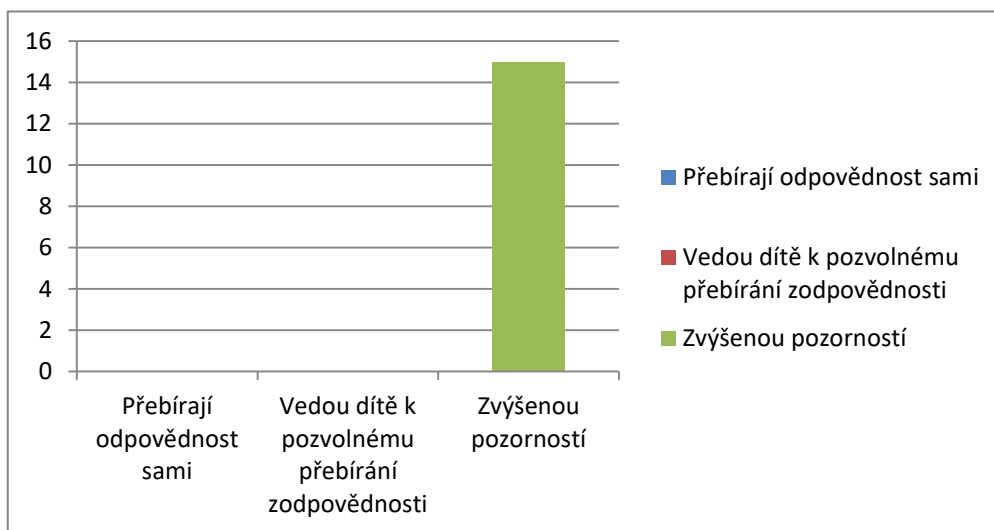

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: V této otázce odpověděli všichni dotazovaní jednoznačně. Žákům s jakýmkoliv handicapem poskytuje dostatečné informace ve volbě budoucího povolání škola. Informace získávají prostřednictvím kvalifikovaného pracovníka, ve většině případů se jedná o výchovného poradce školy, který je dostatečně kvalifikovaný v kariérovém poradenství a může poskytnout veškeré informace o možnostech budoucího povolání vzhledem k limitům žáka, jak zákonným zástupcům, tak jednotlivým žákům školy.

Otázka č. 19 Jak pomáhá rodina žákům s handicapem se uplatnit ve společnosti?

graf 19

Zdroj: vlastní výzkumné šetření autorky, 2020

Vyhodnocení: Odpověď z grafu jednoznačně poukazuje na celoživotní kontrolu, pomoc, podporu všem žákům, jedincům s jakýmkoliv handicapem v naší společnosti ze strany rodičů a rodiny.

Diskuze

V dotazníkovém šetření bylo distribuováno 15 dotazníků a návratnost byla 100 %. Všechny byly zahrnuty do vyhodnocení.

Hypotéza vychází ze stanoveného tématu, které jsem si zvolila, jelikož pracuji na Základní škole v Teplicích- Novosedlicích. Vybrané téma prolíná teoretickou i praktickou částí bakalářské práce. Hlavním cílem bylo zjistit, jak ovlivňuje vyučovací styl a přístup učitele zvyšování kompetencí u hraničních žáků na základní škole. Zkoumat žáky a vycházet z odborných dokumentů školského poradenského centra a praktických zkušeností. Ověřit, zda získané a osvojené dovednosti využívají v praxi a v následném začlenění do společnosti. Popisuje, čím byl, nebo nebyl ovlivněn výsledek stanovené hypotézy a zda jsou výsledky přínosem. V závěru diskuze bude vyhodnoceno, zda se stanovená hypotéza potvrdila, nebo naopak. Chyba a výsledek hypotézy by mohli být ovlivněny u pedagogických pracovníků nižšími zkušenostmi v oboru a nedostatkem informací. Aktivně se tomuto tématu v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami věnujeme, ale bohužel v praxi se dost často setkáváme s poměrně velikými rozdíly mezi teoretickými a praktickými. Zdrojem stanovené hypotézy se stali oslovení pedagogičtí pracovníci. Z odpovědí z dotazníku lze stanovit, že jde o kvalifikované pracovníky ve věkové hranici 26 - 45 let.

Ze získaných odpovědí můžeme vyhodnotit, že respondenti nemají dostatek informací o vzdělávání a diagnostice žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jsou nejistí ohledně správných informací ve vztahu ke vzdělávacímu procesu žáka. Další získané odpovědi v dotazníku poukazovali na nejčastěji využívané metody ve výuce a jejich efektivitu v osvojování znalostí u hraničních žáků na základní škole. Převážně jde o metody praktických dovedností, které si sám žák může zkusit, dále také doučování, spolupráci s asistentem pedagoga a vysvětlování pomocí pracovních listů, obrázků a projektových činností. Důležitou součástí v edukaci žáka s hraničním intelektem pedagogové vyhodnotili speciální pomůcky jako např. přehledy učiva a výukové programy. Do jaké míry nastavený vzdělávací proces, metody výuky a přístup učitele ovlivňuje zvyšování kompetencí u těchto žáků? Stanovená hypotéza se potvrdila. Ze série otázek, v anonymním dotazníku, můžeme zahrnout do hypotézy otázku číslo 11, která je hlavní zkoumající otázkou. K prozkoumání stanovené hypotézy poskytují informace k vyhodnocení i doplňující otázky číslo 6,7,8,10. Výzkumné otázky poskytují informace v otázce pod číslem 12.

Vhodně zvolená metoda výuky jak pro žáky inkludované, běžné ale i nadané rozhodujícím faktorem. Vzdělávací proces učitel nastavuje s ohledem na a jeho limity, handicap žáka a rozumové schopnosti. Nutnost spolupráce, individuálního přístupu a ohled na limity a postižení žáka nelze zanedbat. Odpovědi na další otázku ukazují na důležitost spolupráce učitele a asistenta pedagoga, kteří se musí navzájem doplňovat a řídit jasně danými pravidly. Pedagogové označili jako negativum náročnější přípravu na výuku jednotlivých předmětů, na obtížnější porozumění a plnění pracovních návyků. Dalším negativem je problémové chování žáků. Hodnocení žáka je z grafu jednoznačně směřováno k dílčímu hodnocení žáka. To znamená, že nemůžeme hodnotit u žáka to, co nestihl vypracovat a kolika chyb se dopustil, vzhledem ke svému handicapu. Naopak se ho snažíme motivovat, za snahu, dílčí vypracovanou část a upozorníme ho na chyby se zpětnou vazbou a vysvětlením. V závěru dotazníku je z odpovědí patrné, že vzájemný respekt jedinců, ale i pohled celé společnosti, usnadňují žákům s hraničním intelektem lépe se začlenit mezi vrstevníky a následně do běžného života. Důležitou roli hraje i podpora rodiny a školy.

Závěr

Vzdělávání ovlivňuje významným způsobem člověka ve všech oblastech. Jedná se o celoživotní proces, který je součástí každého z nás.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak ovlivňuje vyučovací styl a přístup učitele osvojování dovedností u hraničních žáků na základní škole. Zkoumat žáky a vycházet z odborných dokumentů školského poradenského centra a praktických zkušeností. Ověřit, zda získané a osvojené dovednosti využívají v praxi a v běžném životě.

V teoretické části byly vymezeny pojmy školní zralost a zahájení povinné školní docházky dítěte. Dále popisuje žáka s mentálním postižením a jeho specifické a rozumové schopnosti. Charakterizuje příčiny, dělení a diagnostiku tohoto postižení. Následující kapitola se věnuje současnému vzdělávacímu procesu žáků s hraničním intelektem, jejich nutnými potřebami a metodami výuky na druhém stupni základní školy. Popisuje jednotlivé kompetence a přípravu na budoucí povolání a následné začlenění do společnosti.

Praktická část se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry nastavený vzdělávací proces, přístup učitel a vyučovací styl učitele ovlivňuje, zvyšování kompetencí u žáků s hraničním intelektem na druhém stupni ZŠ- Novosedlice. Z odpovědí jasně vyplývá, že vhodně zvolená metoda a nedirektivní přístup učitele vedou k lepšímu zvládnutí učiva i k lepšímu psychickému stavu žáka. Navazující kazuistika jednotlivých žáků vychází z odborných dokumentů školského poradenského centra i z vlastních praktických zkušeností při práci s těmito žáky. Popisuje jejich nutné vzdělávací potřeby a potřebnou odbornost při práci s nimi jak ze strany pedagogů, tak asistentů pedagoga.

Z vyhodnocení celého výzkumu a také z poznatků získaných při každodenní práci s vybranými žáky jasně vyplývá, že jejich hraniční intelektové pásmo je výrazným limitem pro plnění nároků při vzdělávání na základní škole. Ovlivňuje celkový přístup, hodnocení, chování a osvojování pracovních návyků. Kombinace individuálního přístupu a vhodně zvolené pedagogické metody usnadňují těmto žákům celý vzdělávací proces. U těchto jedinců není tak důležité dávat důraz na splnění požadovaných výstupů vzdělávacího procesu, ale

spíše motivace a příprava pro praktický život. Výsledkem by mělo co nejpřirozenější začlenění do společnosti.

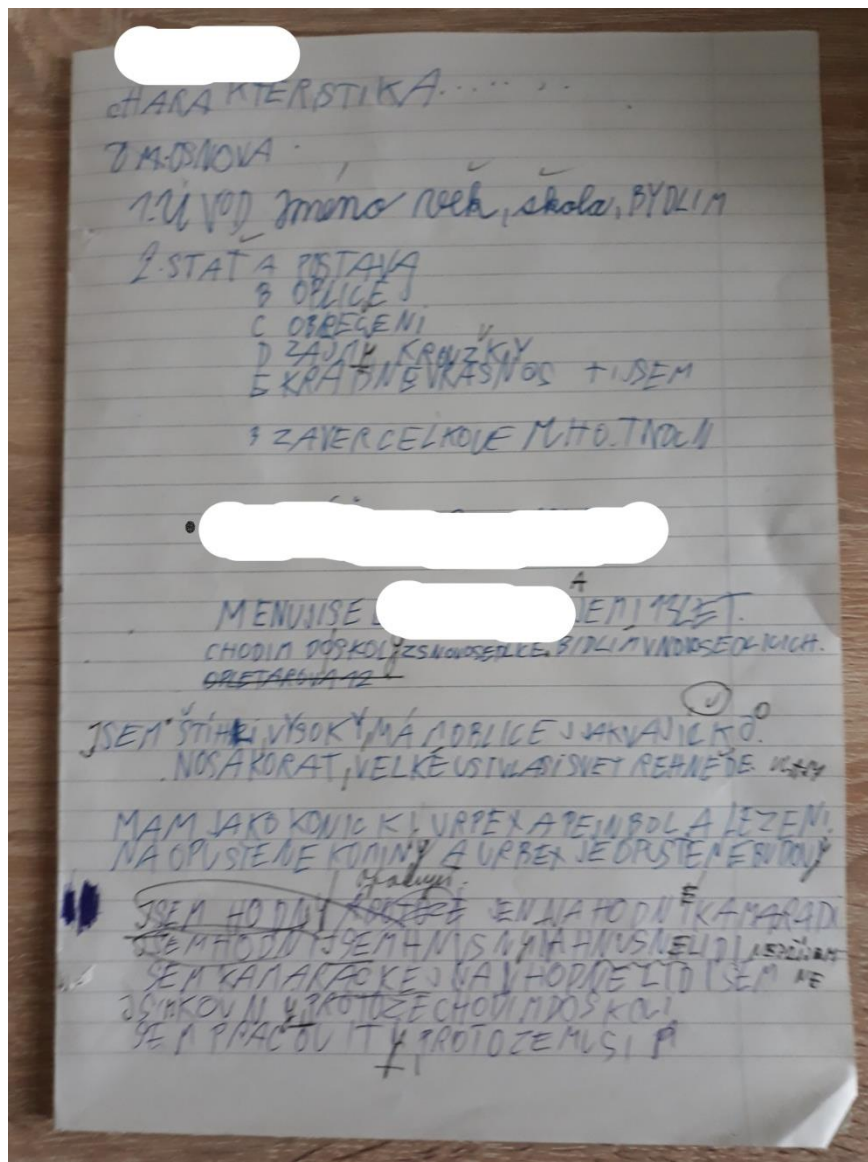
Seznam použitých zdrojů

1. BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3. s. 17
2. ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3. s.179
3. ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7. s.157
4. DVOŘÁČEK, Jiří. *Základy pedagogiky*. V Praze: Oeconomica, 2014. ISBN isbn978-80-245-2014-8. s.122
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-1369-4. s. 42
6. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9. s. 215
7. MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN isbn978-80-246-3357-2. s. 215
8. MÜLLER, Oldřich. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN isbn80-244-0231-9. s.40
9. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD, 2006. ISBN 808-66-3340-3. s.269
10. PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN isbn978-80-7367-567-7. 218
11. PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN isbn978-80-7315-157-7. Str.76
12. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8. s.115
13. VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-1734-0. s. 93
14. VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-1731-9. s.18

Seznam použitých internetových zdrojů

1. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>
2. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: 2. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-1-1>
3. *Základní škola Novosedlice* [online]. [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <http://www.zsnovosedlice.cz/>
- 4.

Fotodokumentace

Obrázek 1- ukázka slohového zápisu chlapce S.

Slovesné třídy a vzory

OSOBA	ČÍSLO	ČAS	ZPŮSOB	Rod	VID	TŘÍDA	VZOR
1. Já 2. Ty 3. On, ona, ono 1. my 2. Vy 3. Oni, ony, ono	Jednotné Množné	Přítomný	1. Oznamovací (př. Koupil jsem, budu pískat)	Činý Trpný (Bylo děláno Dělalo se)	1. Dokonavý	1. e	Nese Bere Maže Peče Umře
Minulý		2. Rozkazovací (jdi, Kup...2.j. Kupme...1.mn. Kupte...2.mn)		2. Nedokonavý	2. ne	Tiskne Míně Začne	
		Budoucí (Neurčuje se u rozkazovacího způsobu)	3. Podmiňovací 1. bych bychom 2. bys byste 3. by by		Budu dělat Jde- nedokonavý Budu dělat Nejde- dokonavý	3. je	Kryje Kupuje
						4. i	Prosi Trpí Sází
						5. á	Dělá

Obrázek 2- pomůcka s přehledem učiva ČJ

Kategorie podstatných jmen

Pád	Číslo	Rod	Vzor
1. Kdo? Co?	jednotné množné	mužský	pán
		životný	hrad
		neživotný	muž
		stroj	
		předseda	
		soudce	
2. Koho? čeho?			ženský
			růže
3. Komu? Čemu?			píseň
4. Koho? Co?			kozl
5. Oslovujeme, voláme		střední	město
6. O kom? O čem?			moře
7. Kým? Čím?			kuře
			stavení

Obrázek 3- pomůcka pro výuku ČJ

Pokračování v pravidelné domácí přípravě - součástí má být i pravidelné denní opakování (dobrá příležitost učena na krátké úseky pravidelně opožděním - prosazením).
 Vlastní přehledy učiva
 - u žáků - při ústní práci s učebním textem
 - u dětí makrotextů k rozšíření v rozdílných rozborech obsahu textu, čtení se z pohledu nebo čtenářským postojem
 Doporučujeme využití dostupných programů - www.khanovaskola.cz, www.karimel.cz, www.mozekpedia.cz, www.prahaonline.cz, www.jazyky.bez-barier.cz apod. i přípravu vlastních přehledů učiva

I. Vyhodnocení Plánu pedagogické podpory (PP) (pokud byl analyzován)
 obsahuje předloženého PP, ověření bez zohlednění pedagogické záměry v souvislosti s vývojovou úrovní

II. Podpůrná opatření (Konečné postupy v kategoriích podpůrných opatření, která mají být aplikována)

Metody vyučování

- pomoci se žákovi naučit se analyzovat učební text, jak spíše je struktura učebního textu, posílení motivace žáků
- doporučení, upřesnění pracovních podmínek učiva
- je žák čtenář? čtenářské chování, zájmy a reakce (např. na kvantitu, zaměřit se na kvalitu práce)
- doporučujeme rozdělovat učivo, změnit zadávání úkolů (množství úkolů, respektovat osobní tempo). Doporučujeme hodnotit pouze to, co žák sám zpracovává.
- úkolový je pravidelný, bez výrazných změn
- doporučujeme prodloužit čas na čtení, psaní i kontrolu písemného projevu ve všech předmětech, jindy se spíše očekává pro kvalitnější práci (množství rozdělování práce a doba na dobré zvládnutí daného úkolu a další práce s ním, pokud se vyskytnou chyby)
- vytvářet příležitosti pro podporu atmosféry, nebo stačí úsměv, pokývnutí hlavou, gesto. Při písemném a ústním projevu si poskytují příležitost pro zpětnou vazbu
- Ústní formou podávají učiva jednoduše (výslovně, "společně"), u kombinovaných ("výslovně a psaně") je již potřeba více kontroly
- doporučíme hodnocení úkolů a jejich kvalitu práce (umožní práci referát např. na PC)
- Při výslovném vyřčení úkolů bude žák považován za kvalitnější řešení práce provedení úlohy. Žákovi hodnocení bude vynechán z pochopení úlohy a správnosti řešení
- Při ústním projevu se mu bude na písemnou přípravu
- v průběhu písemných úkolů při písemných úkolůch hodnotit chyby, ale obsahovou správnost odpovědi, vhodné je vstát chyby opravovat, aby dítě neřeklo omylně naposledy slova
- důležitá by měla být oprava všech zápisů a v tomto směru vhodné klavírky, aby žák neřekl slova s chybami
- V průběhu písemných úkolů je třeba preferovat ty formy práce, které dítě spíše vyhovují
- Těžit se z vyhledání umotivnosti, do intenzivní záležitosti

Uprava obsahu vzdělávání 3
 Bez úprav

Forma vzdělávání 3
 denní

Uprava očekávaných výstupů vzdělávání 3
 - výstupů vzdělávání se neupravují

Organizace vyučování (upravuje se pouze vyučování ve školní době pracovní mimo to: počátečky na práci pedagogické podpory učiva, u kterých může žákovi změnit zprávu / požadavky na opožděná domácí příprava)
 - přizpůsobí seby možnost řešení problémových příkladů 3

Požadavky na organizaci vyučování ve škole	Stupeň	Počet bodů	Způsob financování	Kód NFN *	Od-do
☐ Předmět speciálně pedagogické péče					
☒ Pedagogická intervence (podpora přípravy na školu)	2	1	sdílený	Předm. 05 020601A01	8.2017 8.2019
☐ Snížení počtu žáků ve třídě					

Uzpůsobení form komunikace a zapojování dětí (AAK - dle úkolového plánu)

AAK NE

Škola: ŠZ
 Str. 2 z 4
 Vojtěch Kešch

Obrázek 4- dokument z PPP

Přílohy

Příloha 1- Místo šetření	95
Příloha 2- Vzor nevyplněného dotazníku	99

Seznam grafů

graf 1.....	62
graf 2.....	63
graf 3.....	64
graf 4.....	65
graf 5.....	66
graf 6.....	67
graf 7.....	68
graf 8.....	69
graf 9.....	70
graf 10.....	71
graf 11.....	72
graf 12.....	73
graf 13.....	74
graf 14.....	75
graf 15.....	76
graf 16.....	77
graf 17.....	78
graf 18.....	79
graf 19.....	80

Seznam tabulek

Tabulka 1- Klasifikace žáků dle stupně mentální retardace.....	23
Tabulka 2- základní soubor respondentů.....	46
Tabulka 3- Seznam respondentů	50
Tabulka 4- Očekávané výstupy RVP	59
Tabulka 5- Charakteristika školy	98
Tabulka 6- Přehled podpůrných opatření	98

Seznam obrázků

Obrázek 1- ukázka slohového zápisu chlapce S.....	87
Obrázek 2- pomůcka s přehledem učiva ČJ.....	88
Obrázek 3- pomůcka pro výuku ČJ.....	89
Obrázek 4- dokument z PPP.....	90

Příloha 1- Místo šetření

Základní škola se nachází v Teplicích v obecní části Novosedlice. Jde o starší budovu, ale nově zrenovovanou. Jedná se o základní školu menšího typu, která splňuje kvalitní a výchovně, vzdělávací princip pro daný počet žáků. Škola je vybavena prostornými učebnami s interaktivními tabulemi. Žáci zde mohou využívat i pracovnu chemie, fyziky, kuchyňku a učebnu s počítači. Pro rozvoj čtenářské gramotnosti je zde k dispozici nová, útulná učebna knihovny s relaxačními vaky a interaktivní tabulí. Učebna hudební výchovy je velice prostorná s širokou škálou hudebních nástrojů a s prostorem, který lze využít ke koncertním událostem pro rodiče a rodinné příslušníky. V letním období lze vzdělávat žáky této školy v letní zahradě s prostorným dřevěným altánem, který se využívá i pro společné akce jednotlivých tříd. Pro sportovní aktivity, mohou žáci této školy využívat malou, velkou tělocvičnu, atletické a dopravní hřiště. Součástí školy je samostatná budova školní jídelny, družiny a přípravných tříd.⁴³

Personální podmínky

Přednostně škola zaměstnává kvalifikované zaměstnance. Na škole pracují kvalifikovaní učitelé, speciální pedagog, logoped, ICT koordinátor a asistentky pedagogů. Kvalifikovaný sbor se rozšiřuje o mladé kolegy, kteří preferují moderní vyučovací metody např. projektové vyučování a praktické činnosti metody vyučování. Všichni učitelé se v průběhu roku školí a vzdělávají jak v oboru, tak v jiných vzdělávacích oblastech.

Podmínky vzdělávání

Základní školu Teplice- Novosedlice navštěvují především děti z obce a blízkého okolí. Škola je vyhledávána pro kvalitní přístup rodinného typu. Mohou se zde vzdělávat žáci s potřebou individuálního přístupu, ale i rozvoj a vzdělávání mimořádně nadaných dětí. Přirozeným vzděláváním je i integrace žáků s poruchami učení a tělesným postižením. Pro tělesně postižené žáky škola zajišťuje bezbariérový přístup. Ve vzdělávacím procesu škola pro žáky využívá celorepublikové srovnávací testy. Žáci si zde mohou vybrat ze spousty volitelných

⁴³ <http://www.zsnovosedlice.cz/>

předmětů podle svého zájmu. Reprezentují školu ve sportovních soutěžích, v tvorbě školního časopisu. Žáci naší školy se účastní řady mimoškolních aktivit a vytvářejí řadu projektů a následně prezentují i v mimoškolních akcích pro rodiče jedná se o projekty typu např. den jazyků, minimální preventivní program, zdravý životní styl, den Země aj. Mezi osvědčený projekt patří „Předškoláček,, , kde si děti pozvolně zvykají na prostředí školy hravou formou. Mezi dlouhodobé projekty patří Adopce na dálku. V tomto projektu se staráme o chlapce z Indie od r. 2006.

Podmínky hodnocení

Vychází ze školského zákona č. 561/ 2004 Sb. A vyhlášky č.48/2005 Sb. o základní škole

Základní pravidla hodnocení, chování žáka a prospěch žáka jsou podrobně zpracovány v Klasifikačním řádu školy., který je přílohou ŠVP.

Obecné zásady hodnocení

1. Cílem každého hodnocení je poskytnout každému žákovi zpětnou vazbu to znamená, co zvládnul, kde chybuje, kde se zlepšil a jak má postupovat dál
2. Vyjádřit hodnocení pozitivně, aby žáka motivovalo, nehodnotíme totiž osobu žáka, ale konkrétní ověřovaný problém
3. Pro celkové klasifikační hodnocení používáme známku, pouze na žádost rodičů a doporučení PPP používáme hodnocení slovní
4. Žáky cíleně vedeme k sebehodnocení a sebekontrolě, s chybou, nebo nedostatkem se dále pracuje

Kritéria pro hodnocení

1. Zvládnout výstupy jednotlivých vyučovacích předmětů s ohledem individuálních možností a limitů žáka
2. Schopnost řešit problémové situace
3. Úroveň komunikační schopnosti
4. Zodpovědnost a toleranci, kterou žák pociťuje

5. Schopnost řešit předpokládané problémy smysluplně, tvůrčím způsobem, zodpovědně
6. Změny v chování v postojích žáka a jeho dovednostech

Ověřovací formy vědomostí a dovedností žáka

1. Testy, diktáty, písemné práce, slohové práce, cvičení
2. Ústní zkoušení, mluvený projev žáka
3. Zpracování referátů, prezentací k danému tématu
4. Úprava sešitů, domácí úkoly
5. Samostatné aktivity žáků
6. Modelové a problémové úkoly- křížovky, kvízy
7. Projektové a skupinové práce
8. Výroba pomůcek
9. Testy k ověřování vědomostí a dovedností (Cermat) ⁴⁴

⁴⁴ <http://www.zsnovosedlice.cz/>

Tabulka 5- Charakteristika školy

Základní škola ZŠ Novosedlice		Školní jídelna, družina	
Počet žáků	223	Počet oddělení	2
Počet tříd	10 + 2 přípravné třídy	Počet žáků v oddělení	30
Žáků ve třídě	19	Počet strážníků	200

<http://www.zsnovosedlice.cz/>

Tabulka 6- Přehled podpůrných opatření

Počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (1. až 4. Stupně)	55
Stupeň podpory	1-3
Počet asistentů pedagoga	8
Žáci s individuálními vzdělávacími plány	19
Počet pedagogických intervencí pro žáky s podpůrnými opatřeními	27
Počet žáků se speciálně pedagogickou intervencí	2

<http://www.zsnovosedlice.cz/>

Příloha 2- Vzor nevyplněného dotazníku

Vážená paní učitelko a Vážený pane učiteli,

jsem studentkou bakalářského studia na UJAKU v Praze, obor „Speciální pedagogika,“. Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Získaná data budou sloužit pouze ke statistickému vyhodnocení zpracování bakalářské práce. Dotazník je určen pouze pro učitele základní školy v Teplicích v Novosedlicích. Vyberte prosím, pouze jednu odpověď zakroužkujte ji, nebo dopište dle vašeho názoru.

Zvyšování kompetencí u žáků s hraničním intelektem na druhém stupni ZŠ v Teplicích

Dotazník je určen pouze pro učitele základní školy v Teplicích v Novosedlicích.

Vyberte prosím jednu odpověď zakroužkujte ji, nebo dopište dle vašeho názoru.

1. 1. Jste?

- a) Muž
- b) Žena

2. Jaký je Váš věk?

- a) méně než 26
- b) 26-45
- c) více než 45

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) středoškolské
- b) vyšší odborné
- c) vysokoškolské

4. Jaká je Vaše pedagogická praxe?

- a) 1-6 let
- b) 6-12 let
- c) 12-19 let
- d) nad 20 let

5. Domníváte se, že nastoupí-li do třídy žák se speciálními vzdělávacími potřebami máte dostatek informací ohledně jeho vzdělávání?

- a) Spíše ano
- b) ano
- c) Spíše ne
- d) ne
- e) Definujte, kde zjišťujete informace o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

6. Definujte, kde zjišťujete informace o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

- a) Na internetu
- b) Z odborných dokumentů z vyšetření žáků
- c) Při spolupráci se speciálním pedagogem
- d) jiné, napište jaké.....

.....

7. Vyjmenujte, jaké metody výuky se žáky s hraničním intelektem využíváte?

- a) Vysvětlování
- b) Názorné a demonstrační
- c) Skupinová práce
- d) Jiné, napište jaké

.....

1. Zvolte, jaká metoda je dle Vašeho názoru pro výuku žáků s hraničním intelektem nejefektivnější?

- a) Nácvik dovedností
 - b) Názorné a demonstrační
 - c) Metoda hrou
 - d) Jiné, napište jaká
-

9. Definujte, jaké speciální pomůcky nejvíce využíváte při edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

- a) přehledy učiva
 - b) speciální učebnice
 - c) výukové programy
 - d) jiné, napište jaké
-

10. Uved'te, jakou metodou upevňují nové a stávající dovednosti žáci s hraničním intelektem?

- a) opakováním
 - b) doučováním
 - c) jinou, jakou napište
-
-

11. Přesně definujte, co ovlivňuje výkon žáka s hraničním intelektem ve výuce při osvojování dovedností?

a) vhodně zvolená výuková metoda (názorná výuka, nácvik praktických dovedností, metoda hrou, individuální přístup učitele)

b) počet žáků ve třídě

c) kvalitnější a delší příprava učitele

12. Přesně definujte, kdy dochází ke snižování osvojovaných dovedností v hodinách u hraničních žáků?

a) Řídícím přístupem prostřednictvím příkazů (poučování, přinucování)

b) Nedostatkem času na práci

c) Neporozumění úkolu

13. Zlepší, dle Vašeho názoru, přítomnost AP ve třídě průběh vyučování?

a) spíše ano

b) ano

c) spíše ne

d) ne

14. Jaká pozitiva vidíte při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole?

a) začleňování žáků se SVP do kolektivu, navazování přátelských vztahů

b) vzájemný respekt

c) individuální přístup

d) jiná, napište

.....

15. Jaká negativa vidíte při společném vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole?

- a) vzájemné rušení žáků při výuce
- b) náročnější příprava učitele
- c) obtížnost ve výuce
- d) žák je ve stresu
- e) jiná, napište.....

16. Uved'te, kritéria hodnocení u žáků s hraničním intelektem?

- a) Kvalitu dílčích výkonů žáka
- b) Písemným projevem
- c) Výčtem chyb, vyjádřený známkou

17. Co si myslíte, že ovlivňuje uplatnění žáka s handicapem na trhu práce?

- a) Dosažené vzdělání jedince
- b) Praktické zkušenosti
- c) jiné

napište jaké.....

18. Dle vašeho názoru, kde získávají informace žáci na vaší škole s hraničním intelektem, při volbě budoucího povolání?

- 2. V kariérovém poradenství školy
- 3. Na internetu
- 4. Jiné

19. Jak pomáhá rodina žákům s handicapem se uplatnit ve společnosti?

- a) Přebírají odpovědnost sami
- b) Vedou dítě k pozvolnému přebírání zodpovědnosti
- c) Zvýšenou pozorností